

KRISKOMMUNIKATION • SID 13

Kriser leder
inte till panik

PAUS • SID 18

På jakt
efter Vega

TJUGOFYRA⁷

En tidning utgiven av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

#18 | 2013

Blåljusprogrammen har hamnat i fokus i mångfaldsdebatten. Befäster de bilden av ett machoyrke eller överväger nyttan med att på bästa sändningstid nå ut ett brandskyddsbudskap? Det senare anser Joakim Ekholm, Storstockholms brandförvar, som medverkar i 112 – på liv och död.

FOTO: TITAN TV

Blåljusprogrammen

■ Cementerar machobild eller oslagbar budskapsplattform?

■ Blåljusprogrammen är mycket populära. De räddningstjänster som medverkar ser en chans att föra ut sitt brandskyddsbudskap. Samtidigt framförs kritik mot att serierna ger en missvisande bild av yrket.

Kjell Wahlbeck, MSB, anser att de ensidigt betonar uttryckningsverksamheten och cementerar bilden av ett machoyrke.

Den uppfattningen delas varken av de som medverkar eller tv-bolagen.

– Jag tycker vi tog ett bra grepp som tvättade bort mycket av machostämpeln när brandmän får sitta och berätta – som de gjorde ofta i Stockholm brinner – om extremt jobbiga upplevelser, säger Kajsa Lindohf på MTG TV.

Sidan 4 och 27

BRAND 2013

Förstärkt med-människa

För att öka skyddet på landsbygden börjar Medelpad larma privatpersoner till olyckor via sms.

Sidan 11

CIVILT FÖRSVAR

Planeringen återupptas

MSB har fått regeringens uppdrag att planera för hur samhället kan stötta Försvarsmakten för att nå största möjliga försvarseffekt.

Sidan 14

DRUNKNING

Färre drunknar i Gävle

Genom att analysera drunkningsfall och vidta åtgärder lyckades Gävle kraftigt minska olyckorna.

Sidan 24

FYRA SIDOR INSÄNDARE • SID 26

Ett säkrare samhälle i en föränderlig värld...

När detta skrivs är jag just hemkommen från förhandlingar på EU-nivå med GD-kollegor från hela Europa, och innan dess ett FN-möte i Geneve om risreducerande åtgärder. Det handlar om att förebygga och förbereda samhällen att stå emot naturolyckor och andra påfrestningar. I de samtalen lyfter jag gärna fram vikten av att planera för det oplanerbara, att tänka förebyggande och att faktiskt genomföra planer och fattade beslut.

Vår beredskap inför okända faror bygger på att vi kan improvisera med utgångspunkt från väl inövade, väl grundade och genomtänkta planer för att hantera olyckor och kriser, och att alla tar sitt ansvar för att samverka med andra aktörer. Ansvarsprincipen som vi tillämpar den i Sverige, med fokus på samverkan, väcker intresse.

Och det slår mig att världen förändras mycket snabbt. Ständiga förändringar i vår omvärld leder till nya utmaningar men också nya möjligheter. Världen demokratiseras, kampen mot fattigdomen börjar ge resultat på många håll. Tekniska framsteg på gott och ont. Vårt internationella och ömsesidiga beroende ökar eftersom viktiga samhällsfunk-

LEDARE

Helena Lindberg
Generaldirektör,
MSB

Jag är oroad över att olycksstatistiken går åt fel håll, särskilt för äldre som är överrepresenterade vid fallolyckor

tioner är beroende av obrutna flöden av el, bränsle och drivmedel, tele, tjänster och varor. Medvetenheten ökar om att händelser långt borta i världen också påverkar oss här hemma.

När 1100 människor omkom då en textilindustri kollapsade i Bangladesh så väckte det konsumentkrav på trygghet, arbetsvillkor och levnadsvillkor. Det ledde till att de två största kläddedjorna i världen skrev nya avtal som kräver bättre villkor för industriarbetarna – och bättre byggnads- och brandsäkerhet i lokalerna.

Omvärlden ändras men det gör också systemen som hanterar denna komplexa värld. Medarbetarna i landets räddningstjänster ägnar mer tid för att hantera trafikolyckor men också mer tid för förebyggande arbete. Polisen organiseras om. Ambulanssjukvården diskuteras i alla landsting. Förslaget att bilda en ny myndighet för alarmeringstjänsten är på remiss, sen får man se vad regeringen så småningom kommer att föreslå. Jag hoppas att systemförändringarna leder till bättre samverkan på alla nivåer för ökad trygghet och ett säkrare samhälle.

Väl hemma möts jag av rapporter om upp-

lopp i flera av Stockholms förorter. Stenkastning mot polis, mot räddningstjänst och anlagda bränder. Vi lever i en sårbar värld, där just risken för social oro i spåren av den ekonomiska krisen i Europa kan vara en av de svårare frågorna vi alla har att brottas med. På ett annat område är jag oroad över att utvecklingen går åt fel håll, och det gäller olycksstatistiken, särskilt för äldre som är överrepresenterade framförallt när det gäller fallolyckor.

Ett systematiskt säkerhetsarbete för att vända olycksfallstrenden börjar bli akut, och visst finns det goda exempel och förebilder ute i kommuner och landsting. Den tionde Nationella Skadekonferensen 15-16 oktober i Göteborg har temat "Från kunskap till praktisk handling". Se gärna till att din kommun är representerad där på hög nivå, bjud in era politiker!

Men innan dess är det en lång, och förhoppningsvis härlig sommar. Ta det lugnt i sommar, lev säkert! Och prova gärna vår mobil-app Brandrisk UTE!

TJUGOFYRA7

Tjugofyra7 bevakar utvecklingen inom Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps ansvarsområden och ska stimulera till debatt i dessa frågor. Enbart Ledaren på sidan 2 är att betrakta som MSBs officiella linje.

REDAKTIONEN

Gunno Ivansson
Journalist, ansvarig utgivare
010-240 51 06
gunno.ivansson@msb.se

Per Larsson
Journalist
010-240 51 02
per.larsson@msb.se

Adress
Tjugofyra7, L 255
651 81 Karlstad

E-post
redaktionen@tjugofyra7.se

Webb
www.tjugofyra7.se

Upplaga
36 500 exemplar

Tryck
Pressgrannar, Linköping.
Tryckt på miljövänligt papper.
Tryckdag detta nummer: 30 maj. Nästa nummer är ute: 17 september.

6

20

24

32

NYHETER
Alarmering i statlig myndighet föreslås
Sidan 6

UTBILDNING
Kedjehus för verklighetstrogen övning
Sidan 19

FÖREBYGGANDE
Svartbyggen godkändes retroaktivt
Sidan 20

ERFARENHETER
Färre drunknar i Gävle
Sidan 24

MIN ÅSIKT
Regeringen avvärjar tillsynen
Sidan 26

SISTA SIDAN
Stärker tjejer – minskar oro
Sidan 32

INNEHÅLL #18

Dags att förnya din prenumeration

■ Alla läsare måste bekräfta sin prenumeration för att fortsätta få tidningen

Tack för att du läser Tjugofyra7. Vi hoppas du vill fortsätta med det. Då behöver din prenumeration förnyas för att tidningen ska skickas till dig även i fortsättningen.

Orsaken är att vårt prenumera-
tionsregister i många fall vi-

sat sig vara inaktuell. Förkla-
ringarna är flera.

En är att vi är en gratistid-
ning vilket gör att man kanske
inte är lika noga med att avbe-
ställa prenumerationen när
man flyttar eller inte längre ak-
tivt läser tidningen.

Vårt register har ingen kopp-
ling till flyttjänster eller folk-

bokföring vilket innebär att
adressändringar och avbeställ-
ningar vid dödsfall måste an-
mälas till redaktionen av er lä-
sare eller anhörig.

Att trycka och skicka ut tid-
ningar som kommer i retur för
att adressaten är okänd eller
som hamnar i pappersåtervin-
ningen är slöseri och en belast-

ning för miljön.

Därför gör vi nu en satsning
för att uppdatera vårt prenu-
merationsregister.

För att få tidningen även i
fortsättningen ska du som läsa-
re bekräfta din prenumeration.
Det kan göras på två sätt. Helst
genom att besöka vår webb-
plats (se beskrivning nedan)

eller göra det skriftligt till re-
daktionen.

Tjugofyra7 har drygt 36 000
prenumeranter och redaktio-
nen på två personer har ingen
möjlighet att hantera detta via
epost eller telefon.

Undantagna är ni som ta-
git nya prenumerationer eller
adressändrat under 2013.

Så här gör du

1

Gå till www.tjugofyra7.se och
UPPDATERA DIN PRENUMERATION

Det går även bra att skriva brev

Om du inte har möjligt att bekräfta din prenume-
ra via internet kan du göra det genom att sända dina
adressuppgifter per post. Bifoga även prenumera-
tionsnummer. Skicka till:

Tjugofyra7
Prenumeration
L255
651 81 Karlstad

Adressändring

Om du flyttar eller byter jobb och vill
adressändra gör du det enkelt på egen hand i
fortsättningen på vår webbsida. Du går tillväga
på samma sätt som när du nu förnyar
prenumerationen.

Uppdatera din prenumeration

Fyll i ditt prenumera-
tionsnummer (se de inringade numren) och post-
nummret. Den övre bilden visar hur det ser ut för svenska prenumera-
nter, den nedre för norska.

87731
FLAMMINGEBRO
FRIVILLIGA RÄDDNINGSVÄRN
NILS NILSSON 1032
PARKVÄGEN 18
12345 FLAMMINGEBRO

PHILIP LANGRENN
LANGGATA 99
N-99 TRONDESTAD
NORGE

82159
1052

Pren.nr:
Postnr:

Gå vidare

2

Följ anvisningarna, fyll i prenumera-
tions- och postnummer.

Postnr: 24781
Gå vidare

Ändra dina uppgifter eller bekräfta att de nuvarande stämmer.
Under Läsarkategori kan du välja vilken kategori av läsare du
Spara.

Namn: MSB Revinge
Co 1: BIBLIOTEKET
Co 2:
Adress: Revinge 241
Postnr: 24781
Ort: Södra Sandby
Land: Sverige
Epost:
Läsarkategori: utb/skola
Spara

3

Kontrollera dina adressuppgifter.
Ändra vid behov. Spara.

**Svara
senast
1 augusti**

Blåljus-TV – action och b

Blåljusprogrammen behåller sitt grepp om tittarna. De räddningstjänster som medverkar ser en chans att föra ut sitt brandskyddsbudskap. Samtidigt framförs kritik mot att serierna ibland ger en missvisande bild av yrket.

■ SOS Gute, SOS Sommar, Livräddarna, 112 – på liv och död, Stockholm brinner. Blåljusprogrammen har haft olika namn och sänts på olika kanaler. Något har försvunnit, men flera återkommer år efter år med en trogen tittarskara på upp emot 400 000 varje avsnitt.

– Räddningstjänsten får ofta förfrågningar om att vara med i inspelningar, program och reklam och annat, berättar Jan Wisén, tidigare förbundsdirektör för Storstockholms brandförsvaret och pionjär i branschen.

Jan Wisén var programledare för Larmet går på TV3 som startade trenden 1993. Ända från början har den inbyggda "intressekonflikten" mellan tv som lockar tittare och bilden av räddningstjänsten diskuterats.

– Ska vi vara med måste vi ha en uppgörelse som funkar där båda är vinnare. Det fick vi och den byggde på att de vill göra ett tv-program som är intressant för tittarna och vi ville få ut lite PR för vår verksamhet. Visa på bredden, att det inte bara är att åka ut och släcka bränder, säger Jan Wisén.

Det skrivs avtal som reglerar vad som ska visas och vem som har sista ordet.

– Vi sa att vi vill absolut inte ha scener från matlagning, fysträning eller tv-tittande på brandstationer. Vi vill se alla inslag i förväg och förbehåller oss rätten att ta bort något om det blir fel.

– Jag har bara bra erfarenheter. Självklart vill tv göra något actionbetonat som säljer, men det där går att kombinera om man är smart, säger Jan Wisén.

Räddningstjänsterna i Kalmar och Västervik har medverkat i programmet SOS Sommar. I Kalmar är man nöjd med första säsongen.

– Jag ser två aspekter. Det är rätt så roligt att visa upp sin verksamhet. Sen om man ser utanför brandkårens väggar får kommunen reklam. Kalmar var med i 16 program under sen-

Tydliga avtal

"Vi sa att vi vill absolut inte ha scener från matlagning, fysträning eller tv-tittande på brandstationer"

Jan Wisén

sommaren och en reprisomgång direkt efter. 32 gånger var man med i program som sågs av 200 000 – 300 000 tittare varje gång. Att Kalmar lyfts fram var populärt hos vår kommunledning, säger Gert Friberg, räddningschef.

Han tycker inte att programmen spädde på bilden av ett "machoyrke".

– Vi frågade produktionsbolaget vid en utvärdering, är det här något som tittarna i landet tycker om? Ja man tycker verkligen om de här programmen. Och det tror jag mer handlar om spänningen, det oväntade; hur löser man det här? Inte hjälterollen. Allmänheten ser våra bilar, det tutar och blinkar men hur går det till, vad gör de på olycksplatsen? Att programmet skulle befästa bilden av honom eller hjältar, det tror inte jag, säger Gert Friberg.

Även om erfarenheterna är tillräckligt positiva för en fortsättning i år vill man i Västervik utveckla sin medverkan, visa mer av den förebyggande verksamheten.

– Vi för diskussioner med produktionsbolaget om hur vi ska genomföra det här så att vi ger tittarna ett mervärde i form av de lär sig någonting och får en insikt i vad dagens räddningstjänst arbetar med. Det får de ganska dåligt i många av de här programmen.

– Vi förstår ju också att blir det inte intressant för tittarna då kan vi inte heller visa de andra sidorna. Kan vi få med ett förebyggandebudskap kan vi göra det på det här sättet i stäl-

Blåljusprogrammen är populära och går år efter år. Tittarna är till en övervägande del unga och kvinnor. Sam visas. Vissa anser till och med att räddningstjänsten inte ska medverka överhuvudtaget.

Inte mytbildande

"Att programmet skulle befästa bilden av honom eller hjältar, det tror inte jag"

Gert Friberg, räddningschef Kalmar

let för att stå på stan och informera, säger Joakim Jansson, räddningschef i Västervik.

SOS Gute lades ner efter två säsonger. Ambulansen ansåg att det innebar för mycket merarbete att få patienternas tillstånd att filma och samtalen med dem efteråt. Även polisen var tveksam och produktionsbolaget tyckte att räddningstjänsten hade för liten verksamhet.

Dick Svennefelt, räddningschef på Gotland, tror inte att programmen har någon större inverkan på machobild eller mångfald.

– **Det är ett större problem** än tv-program. Det är bara att konstatera att vi inte lyckats särskilt bra i Sverige med att få ett jämställt yrke och det beror inte på tv-programmen. Om man tittar på hur många som söker och som går SMO kan det inte bli så hemskt mycket mer jämställt.

För räddningstjänsten kostar tv-programmen tid, men det är inget någon upplevt särskilt belastande.

– Gotland fick hemskt mycket bra reklam och det har gått i repris varje år sedan vi körde. Som helhet är jag övertygad om att Gotland har vunnit

mer än det kostade, säger Dick Svennefelt.

Storstockholms brandförsvaret är tveksamma till en fortsättning av Stockholm brinner. Det beror inte på att man fått klagomål utan på resurser och programupplägg.

– 112 – på liv och död speglar verksamheten bättre. Stockholm brinner följer enbart räddningstjänsten och fokuserar mer på vissa delar av brandmannayrket. Vi ser fler utvecklingsmöjligheter med 112 – på liv och död där vi finns med i ett sammanhang. Det ger tittaren en bättre bild av helheten. Det tar också ganska mycket kraft att delta i flera produktioner med granskning av inspelningar osv, säger Håkan Filipsson, kommunikationsdirektör på Storstockholms brandförsvaret.

GUNNO IVANSSON

udskap

”Tycker vi tvättade bort machostämpeln”

– Man kan inte spegla verkligheten till hundra procent. Känslan jag har fått, och känslan från brandmän i programmet som jag haft kontakt med, är att de tycker det är något de kan stå för.

■ Det säger Kajsa Lindohf, på MTG TV, som äger TV3 och som sänder Stockholm brinner.

– Vi har en ständig dialog och räddningstjänsten har önskemål om vad de vill lyfta fram. Sedan får man väga det mot att det ska bli något som folk vill

Kajsa Lindohf

andra delar av arbetet.

En text i förhandsreklamen inför Stockholm brinner fick kritik för sitt machobudskap bland annat av Facebook-gruppen Räddningstjänsten Sverige – styrkan är våra olikheter, en text som senare ändrades.

– Jag vet att det pågick dis-

kussioner om att ha med kvinnliga brandmän, men jag fick känslan av att de inte vill göras till affischnamn för sitt kön. Jag tycker vi tog ett bra grepp som tvättade bort mycket av machostämpeln när brandmän får sitta och berätta – som de gjorde ofta i Stockholm brinner – om extremt jobbiga upplevelser. Vilken otroligt plågsam känsla det är när man är svag, när man rädd och ledsen och känner stor medkänsla med de man försöker rädda men inte lyckas.

GUNNO IVANSSON

”Utnyttja TV för era budskap”

– Det handlar om ömsesidighet, att alla får ut något av det.

■ Det säger Malin Kvist, affärsutvecklare på produktionsbolaget Titan TV som gör I12 – på liv och död.

– Det viktiga är att de som medverkar förstår hur de ska kommunicera i programmen och att man inte ställer upp på vad som helst utan förstår att det här gör vi för att förmedla någonting som har med samhällssäkerhet att göra.

Tittarna vill se mer än utryckning.

– Jag har märkt att program-

Malin Kvist

än konkurrenter förstår vi att människor vill ha den informationen.

Hon har jobbat med programtypen sedan tidigt 1990-tal och tror att den här sortens TV alltid kommer att vara av intresse för allmänheten.

– Det är för att man visar hur

men inte blir mindre populära för det. Eftersom det förekommer ganska mycket förebyggande och vi har högre tittarsiffror

det går till bakom kulisserna inom områden som normalt drar till sig uppmärksamheten. Kritiker tror att man är blodtörstig, men min uppfattning är att intresset kommer även strävan efter trygghet. Man vill se och få bekräftat att säkerheten fungerar. Kvällstidningsrubriker om när brandbilen kom för sent osv skapar inte trygghet, säger Malin Kvist, som tycker det är självklart att räddningstjänsten ska medverka.

– Använd tv för att nå ut med era budskap. Det gynnar alla.

GUNNO IVANSSON

”Vi vill visa att vi är professionella”

Brandmännen som deltar är positiva till tv-programmen och tycker att de ger en bra bild – om än inte hela – av yrket.

■ – Vi försöker få ut något budskap vid varje larm, vad man bör tänka på och vad man kan göra som privatperson, säger Joakim Ekholm, Storstockholms brandsförsvare som deltagit i I12 – på liv och död.

Under inspelningen av SOS Sommar i Kalmar förra sommaren bodde filmaren på stationen.

– Han följde oss 24 timmar per dygn, när vi övade och var med på fysen. Han var som en Lia-elev, säger Tomas Wallin,

brandman och räddningsdykare i Kalmar.

Vid larm åker filmaren med i insatsledarbilen alternativt i höjdfordon eller tankbil.

– Det finns kameror i bilen som är riktade mot oss, en kamera på taket som filmar utryckningen och så har vi kameror på bröstet plus att jag har en mygga på mig så att allt jag säger hörs.

Polisen, ambulanspersonalen och bärgarna informerades om att ett tv-team skulle följa räddningstjänsten under sommaren. Man gick också ut i lokaltidningen.

– På olyckplatsen blev de lite förvånade men vi har inte fått

Vill förmedla

”Vi försöker få ut något budskap vid varje larm, vad man bör tänka på och vad man kan göra som privatperson”

Joakim Ekholm,
Storstockholms brandförsvare

några synpunkter. Jag tror folk fattar för det står SOS sommar på filmarens fluoriserande gula väst, säger Tomas Wallin.

För Tomas Wallin och hans kollegor var det viktigt att visa upp en seriös bild.

– Vi vet att vi blir granskade av hela Brandkårssverige och vill inte förmedla latjo lajban bara för att det är semestertider. Vi är alltid jävligt professionella och vill visa upp den bilden.

De som deltog i Stockholm brinner tycker också att de lyckades förmedla brandskyddskunskaper.

– Jag och de som jobbar i min grupp tycker rent spontant att det gav en rättvis bild. Det är ändå bara en liten inblick i vår verksamhet. Vi gör ju väldigt mycket mer än åker på larm, vi har en stor förebyggande verksamhet som kanske inte speglas så mycket i programmen för

att de blir inte bra tv helt enkelt. Samtidigt får vi ut många grundläggande budskap till människor som kanske gör att de klarar en olycka bättre nästa gång, säger Roger Ejderstedt, Storstockholms brandförsvare.

Han har inte hört någon kritik mot programmet.

– Vi blev inbjudna av ledningsgruppen när projektet startade. Då får man ju förutsetta att de tycker det är en bra idé eftersom det var deras initiativ. Men sen har inte jag hört någonting efteråt, varken åt det ena eller andra hållet, säger Roger Ejderstedt.

GUNNO IVANSSON

Myndighet föreslås ta över

En ny statlig myndighet tar över ansvaret för alarmering från SOS Alarm. Det föreslås i alarmeringstjänstutredningen som lämnats till regeringen.

■ Alarmeringsmyndigheten, som utredaren Marie Hafström döpt den till, föreslås inrättas 1 januari 2015.

Marie Hafström eftersträvar ett helhetsansvar. I dag ser verksamma inom samhällslets alarmering mer till egna behov och incitamenten för samordning är svaga. I förlängningen en risk för ökad fragmentisering av alarmeringssystemet.

Alarmeringsmyndigheten föreslås få ett övergripande ansvar för alarmering via 112 och behandling av larm, en uppgift som förbehålls staten för att stärka den nationella styrningen. Myndigheten ska inte omfatta kommersiella tjänster.

Hafström övervägde alternativet att lägga ansvaret för alarmeringstjänsten på MSB, vilket skulle kunna ge synergieffekter, lägre kostnader för förvaltning och administration. Men bedömningen blev att skydd mot olyckor och krisberedskap bäst gynnas av förslaget om en egen myndighet.

– Det är min bedömning. Alarmeringsmyndigheten får en extremt operativ verksamhet, den kommer ha många ytor mot många aktörer. MSB har det övergripande samordningsansvaret. Samhällets skydd mot olyckor och krisberedskap gynnas bäst av att detta hålls isär, men en bred sam-

verkan måste förstås utvecklas.

Tillsynen av SOS Alarm har ansetts svag. Tillsynen av Alarmeringsmyndigheten ska ske regelbundet, med systematisk kontroll och regelbundna risk- och sårbarhetsanalyser.

– Tillsynen kan förbättras, och förutsättningarna ökar inte minst genom att den regleras i lag, säger Marie Hafström som anser att MSB är bäst lämpat att utöva en utvecklad tillsyn.

■ **I samordningen av alarmeringstjänsten nämns inte att polisen ska med fullt ut. Hur är det tänkt?**

– På sikt ska alla med, och bland annat en gemensam teknisk plattform avses skapa förutsättningar för det. Den nya nationella Polismyndigheten inrättas samma datum som jag föreslagit för Alarmeringsmyndigheten. I förberedelserna bör möjligheterna till närmare samverkan prövas, Polisen efterfrågar det. Jag går inte längre i frågan, men öppnar upp för det. Om regeringen går vidare med mina förslag, utgår jag från att denna fråga är med.

■ **Förslaget om utbildning för larmoperatörer, avses utbildning efter anställning eller studiemedelsfinansierad?**

– Jag tar inte ställning till det. Mitt förslag är att regeringen uppdrar åt MSB att ta fram förslag till utformning av yrkesutbildning, som bör uppgå till minst 1-1,5 år.

■ **MSB ska ha ansvar för 113 13. Ska MSB driva verksamheten eller ta ansvar för att någon annan gör det?**

– Regeringen har nyligen be-

Ansvar för larm via 112, som här vid SOS Alarm i Stockholm, föreslås flyttas till myndighet.

**Gynnar beredskapen
"Myndigheten blir extremt operativ."**

Marie Hafström, utredare

stämt att SOS Alarm ska ansvara för informationsnumret, men jag föreslår att Alarmeringsmyndighetens uppgift ska renodlas för akuta nödsituationer. MSB har ansvar för andra nummer och informationskanaler, mitt resonemang är därför att man tar ansvar även för detta.

■ **Tidsmarginalen är kort. När bedömer du att beslut behövs i frågan för att hinna till 1 januari 2015?**

– Det krävs ett snabbt genomförande, att regeringen redan i höstens budgetproposition lägger fram förslag om förändring av alarmeringstjänsten till riksdagen, för att sedan kunna inleda förhandling med SKL som är delägare i SOS Alarm. Jag är medveten om att tidsplanen är snabb och att det finns risker med det. Men det

finns också risker om det tar för lång tid. Det är otroligt viktigt att säkra funktionaliteten och upprätthålla kompetensen under genomförandet.

■ **En hopslagning av larmcentraler och länsstyrelsernas ledningscentraler nämns. Hur då?**

– Min utredning handlar om hela larmkedjan, men också om effektiv samverkan. Alarmeringsmyndigheten ska ha sina

egna lokaler. Länsstyrelsernas ledningsplatser används relativt sällan och innebär en kostnad för drift och underhåll. Kanske kan länsstyrelserna, på de orter det finns larmcentraler, använda Alarmeringsmyndighetens utrymmen. Det kan också öppna för effektivare samverkan.

PER LARSSON

FAKTA

Alarmeringstjänstutredningens förslag

- Alarmeringsmyndigheten bildas 1 januari 2015. Myndigheten får övergripande ansvar för samordnad behandling av larm via 112 för kommunal och statlig räddningstjänst, ambulans, och polis.
- Alarmeringen regleras i lag.
- Myndigheten ska också ansvara för varning och information, exempelvis VMA och kontakt med myndigheters tjänstemän i beredskap, samt stöd och infrastruktur för alarmering.
- Antalet larmcentraler föreslås bli fem-sju.
- MSB får ansvaret att utveckla en gemensam teknisk plattform för larmbehandling med mera.

- Förslag till yrkesutbildning på 1-1,5 år för larmoperatör tas fram av MSB.
- MSB tar över huvudansvaret för informationsnumret 113 13.
- Alarmeringsmyndighetens uppgifter bör inte omfatta säkerhets- och jourtjänster, exempelvis trygghetslarm och jourhävande präst.
- Endast automatlarm som skyddar allmänna inrättningar, exempelvis sjukhus och skolor, ska hanteras av Alarmeringsmyndigheten.
- MSB får ansvar för samordnad tillsyn av alarmeringstjänsten.
- Utredningen är på remiss till 3 september.

alarmering

FOTO:TOBIAS OHLS

– Bra yrkesstatusen höjs

SOS Alarm tycker att utredningens huvudinriktning är bra, men tar inte ställning i frågan om myndighet eller bolagsform är lämpligast.

■ – Där har vi ingen uppfattning, även om vi tycker bolagsformen fungerat bra. Det finns säkert för- och nackdelar med både bolags- och myndighetsform, säger SOS Alarms vd Johan Hedensiö.

Utredaren föreslår en utbildning till larmoperatörer på 1-1,5 år. SOS Alarm ställer sig bakom idén.

– Vi tycker det är bra att man lyfter statusen på yrket och satsar på att ytterligare höja kompetensen. En studiemedelsbaserad utbildning som ger högskolepoäng, tyck-

Johan Hedensiö

er vi vore bra. Det är viktigt att man skapar övergångsregler för SOS Alarms nuvarande personal.

■ **Fem-sju larmcentraler föreslås. Hur ser ni på det?**

– Antalet centraler och placeringen av dem måste anpassas till det framtida uppdraget och bör därför också baseras på Polisens framtida struktur och Sveriges framtida regionindelning.

■ **MSB föreslås få ansvar för 113 13. Vem som ska sköta driften är inte uttalat. Hur ser ni på det?**

– Vi anser att den operativa driften bör utföras av den som driver alarmeringsfunktionen där man har direkt tillgång till information om pågående händelser. Informationsnumret är ju till för att komplettera och avlasta 112 när många människor ringer om samma händelse. Vi ser också fördelar med att hålla ihop ansvar och drift på ett ställe.

– Dagens system inget alternativ

MSB applåderar i huvudsak förslaget om en statlig alarmeringsmyndighet.

– **Grundförslaget är positivt, och det är angeläget att det genomförs. Dagens system är inget alternativ, säger Jan Wisén, MSB.**

■ **Utredningsförslaget överensstämmer i mycket med de synpunkter MSB tidigare framfört i Tjugofyra7.**

– Den problembild som målas upp, med en alarmeringstjänst som riskerar krackelera, sammanfaller i allt väsentligt med vår bild. Det behövs en samlad verksamhet utan kommersiella tjänster, säger Wisén.

■ **I utredningens förslag finns oklarheter i vilken omfattning polisen ska ingå i alarmeringstjänsten.**

– Här finns risk att man tappar information och att larmhanteringen tar längre tid. Polisen bör ingå i kedjan i större utsträckning än tidigare. Förslaget innebär också att

Jan Wisén

verksamheten får en egen lagstiftning, vilket Wisén tycker är bra.

– Regler för alarmering och krav på larmbehandling saknas, ingen har ett tydligt ansvar för helheten. Det är bra om det regleras i lag.

■ **MSB föreslås bli ansvarigt för en rad verksamheter med koppling till den nya myndigheten – framtagande av gemensam teknisk plattform, framtagande av utbildning för larmoperatörer, informations-tjänsten 113 13 och en samordnad tillsyn.**

– Det behöver förtydligas vad uppgifterna innebär, men jag ser bara möjligheter, säger Wisén och konstaterar så här om:

■ **Tillsynen**

– Att en myndighet tillsynar en annan är inte helt okomplicerat. Men grundtanken att samla tillsynen är bra.

■ **Utbildningen**

– Vi vet inte vilken typ av utbildning vi pratar om. Det normala i dag är att man går utbildning först och söker jobb sen. Samtidigt har vi här sannolikt en utbildning med mycket begränsad arbetsmarknad.

■ **Informationsnumret 113 13**

– Det finns en poäng med att MSB ansvarar för detta och samordnar med andra informationskanaler, men det är tveksamt om vi ska bygga upp en egen bemanning för att sköta tjänsten. Lite oklart vad förslaget innebär.

■ **Gemensam teknisk plattform**

– Det behövs en teknik som medger kontakt med alla berörda parter, att komma in i deras system.

I utredningen konstateras att ägarna, staten och SKL, varit dåliga att styra SOS Alarm.

– Staten har sin alarmeringsverksamhet, som statlig räddningstjänst, i egen regi. Vissa av SKLs medlemmar väljer att handla upp alarmeringen hos någon annan. Visst är det tecken på svag styrning av bolaget.

■ **Automatiska brandlarm föreslås delas upp. Endast larm till allmänna inrättningar ska hanteras av myndigheten, för övriga får tjänsten köpas på marknaden.**

– Vilka konsekvenser det kan få bör ses över, det kan finnas en risk om man delar upp automatlarmen.

Brist på demokrati, anser SKL

SKL välkomnar alarmeringstjänstutredningen, men ifrågasätter formerna för den.

■ – Vi berörs i högsta grad, det är våra medlemmar som får larmen. Men vi har inte fått ge synpunkter allt eftersom förslagen utmejslats, säger SKLs vd Håkan Sörman.

Håkan Sörman

Sörman är kritisk till det han ser som en tendens att tillsätta särskilda utredare som själva bestämmer hur arbetet ska bedrivas och vilka förslag som ska läggas.

– Det börjar bli regel. Och i motsvarande grad har antalet parlamentariska utredningar där politiska partier ges representation minskat.

En konsekvens blir att berör-

da organisationer inte ges möjlighet att medverka i arbetet som sakkunniga och experter, anser Sörman

– Vi äger hälften av SOS Alarm, trots det har inte SKL och våra medlemmar haft den representation som hade varit naturlig. Det här är inte bra. Det minskar vår chans att påverka beslut som kan få stora konsekvenser.

■ **Att alarmeringstjänsten utretts** tycker dock Sörman är bra.

– Vi har numera olika larmaktörer och om det betyder att vi får sämre larmberedskap, då är det inte bra. Samtidigt har fem av våra landsting valt annan väg med Medhelp, vi måste ta hänsyn till dem.

Sörman ifrågasätter oklarheter kring polisens roll.

– Om polisen får fortsätta att till stor del sköta sin alarmering på egen hand, då har vi fortfa-

rande inte en obruten larmkedja.

■ **Hur ser ni på att SKL kan förlora ägarinflytandet?**

– Möjligheten att påverka kommer inte att bli enklare.

■ **I utredningen sägs att kommuner och landsting, precis som staten, inte nyttjat ägarsituationen, utan mer varit kund.**

– Jag har svårt att förstå vad som menas med det, i alla fall när det gäller SKL. Möjligen avses att en del landsting valt annan aktör än SOS Alarm. Men det är en följd av den upphandlingslagstiftning som råder. Dessutom fungerar det inte så att SKL kan ge marschorder till sina medlemmar.

■ **Vad kan förslaget innebära för de landsting som ingått avtal med Medhelp?**

– Kan inte svara på det i dag. Det viktiga är att vi har en bra larmcentralfunktion, låt oss ta ställning till det först.

Lars-Gunnar Strandberg, MSB, var nöjd efter dialogmötet med räddningstjänsten. – Vid ett sånt här möte finns en risk för prestige och att hamna i försvarsställning, men här fanns en öppenhet och vilja att gå framåt.

Operativt prioriteras

– Det har varit några tappade år för operativ räddningstjänst, men nu har MSB bestämt att operativ förmåga ska prioriteras och att räddningstjänsten ska ses som en motor i det breda säkerhetsarbetet.

■ Så avslutade Kjell Wahlbeck, MSB, det första dialogmötet med räddningstjänsten för effektivare insatser.

Ända sedan MSB bildats har det funnits ett missnöje inom räddningstjänsten som anser att myndigheten glömt bort deras frågor. Beskedet från Kjell Wahlbeck är att det ska bli ändring och att myndigheten ser på räddningstjänsten med delvis nya ögon.

– MSB har uppfattningen att operativa förmågor är viktiga för att stärka hela området samhällsskydd och beredskap. Den operativa förmågan bidrar till det breda skydds- och säkerhetsarbetet i kommunen.

Bakgrunden till dialogmötet och satsningen på effektivare insatser är missnöje från MSB med utvecklingen inom svensk räddningstjänst. Brister i me-

tod och taktik har i flera fall lett till ökade skador.

– 1996-2009 åkte räddningstjänsten tillbaka till sammalarmadress inom två timmar 484 gånger. Många av de objekten finns inte kvar längre. Vi kan inte göra om och göra rätt, vi måste göra rätt från början, säger Lars-Gunnar Strandberg, MSB, som ledde tvådagarsdialogen i Stockholm.

I satsningen fokuserar MSB på begrepp som förmåga kvalitet och arbetsmiljö.

– Vi vill öka kvalitén på insatser, för vi gör inte alltid bra insatser. Vi är fast i organisatoriska lösningar som bygger på viss metodik. Vi vill också förbättra och trygga arbetsmiljön för anställda, säger Kjell Wahlbeck.

I ett förprojekt med ett antal räddningstjänster vaskades det fram fyra områden att satsa på för att få snabb effekt:

- Kvalitetssäkring av räddningsledare
 - Verktyg för förmågebedömning
 - Framtagande av strukturkoncept för fortbildning
 - Erfarenhetsåterföring
- RäddSamF, ett frivilligt sam-

Fredrik Björnberg

arbete mellan 14 kommuner i Jönköpings län, har länge arbetat med förmågebedömningar.

Man har tagit fram en katalog över 200 arbetsuppgifter med både mål och förmågebeskrivningar. Styrkorna är indelade i taktiska enheter som räddningsenhet, vattenenhet, ledningsenhet osv plus ett antal specialenheter.

– I viss mån innebär det en standardisering eftersom alla vet vad de får om de begär en taktisk enhet. Vi har också gemensamma larmplaner som är baserade på taktiska enheter, säger Fredrik Björnberg, räddningstjänsten Vaggeryd.

Håkan Axelsson, enhetschef på MSB sammanfattade dagarna.

– Det handlar om att snabbt, på 1-2 års sikt, öka kvalitén i insatserna. Vi ser att räddningstjänsten inte drar tillräckliga erfarenheter från insatserna som sedan kommer in i kompetensutvecklingen. MSB kommer inte att bli Räddnings-

verket, men vi kan vara en samlande kraft och ni bidrar med er tid. Vi ser ett stort behov av att stimulera nätverk så att räddningstjänsterna berikar varandra. Det är jätteviktigt för oss att få till återkommande dialoger.

MSB anser att det uppstod just en dialog.

– Projektet är viktigt. Många säger äntligen och det är angeläget att man känner stöd från MSB i utvecklingen av operativ räddningstjänst, säger Kjell Wahlbeck, avdelningschef på MSB.

Mycket i projektet är kopplat till utbildningsfrågor.

– Det ska vara högre kvalitet på insatsen men man måste också kunna jobba mer flexibelt med styrkorna. Räddningstjänsten utgår från femmannastyrkorna, men hur gör man om man kommer fram ensam? Då handlar det inte om att kunna rökdyka utan om att kunna avbryta ett pågående händelseförlopp. Det kompetensbehovet tillgodoses inte av MSBs utbildningar idag, säger Kjell Wahlbeck.

GUNNO IVANSSON

”Intressant och över förväntan”

Gunnar Ohlén

– Väldigt intressant och över förväntan. Framförallt att höra hur man arbetar med kvalitetsarbetet i andra organisationer.

MSB har tagit sin roll att möta våra behov i utvecklingsarbetet på allvar, säger Gunnar Ohlén, Räddningstjänsten Stenungsund.

Christer Olofsson

– Tidigare har det inte känts som om genvägen funnits. Kan man fortsätta på det här spåret känns det bra, säger Christer Olofsson.

Nina Bergström

– Jag trodde vi skulle prata mer utifrån processkartan; hur effektiviserar vi de olika momenten? Kvalitetssäkra räddningsledaren spelar inte så stor roll. Det viktiga är att det blir en bra insats, säger Nina Bergström, Brandkåren Attunda.

Kari Jensen

– Väldigt spännande, jag har fått en massa idéer som jag tar med mig hem till Norge. Vi har samma problemställningar, ger vi den kvalitet man förväntar sig? Den praktiska tillämpningen i RäddsamF var intressant, säger Kari Jensen, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB).

Göran Melin

– Jättebra att MSB tar initiativet till en samling och skapar arenor för olika sakområden att träffas. Vi är olika men har ändå mycket gemensamt. Man träffas och utbyter erfarenheter som man tar med hem. Nu träffade vi på andra som jobbar med samma saker som vi och ett möte är redan inbokad, säger Göran Melin, Räddningstjänsten Jönköping.

Statistiken opålitlig om skadade i bränder

Enligt patientregistrets siffror blir avsevärt fler människor allvarligt skadade i bränder jämfört med de siffror som räddningstjänsterna rapporterar till MSB.

– Vi kan inte längre lita på insatsstatistiken när det gäller antal personer som skadas i bränder, säger Thomas Gell, enhetschef på MSB.

MSBs insatsstatistik från räddningstjänsterna visar att 1 379 människor dog eller skadades i samband bränder under 2010.

Av de överlevande klassificerades i insatsrapporteringen 159 som så svårt skadade att de behövde läggas in på sjukhus och 1 093 som lindrigt skadade.

Men patientregistret redovisar mycket högre antal skadade.

– När de två registren matchades fick vi bara träff på en fjärdedel från patientregistret i vårt register. Och det som är särskilt anmärkningsvärt är att nästan tre fjärdedelar av de som vi lyckades matcha hade

av räddningstjänsten rapporterats som lindrigt skadade, de skulle alltså inte ha återfunnits i patientregistret eftersom det bara innehåller inlagda patienter.

Patientregister redovisar 671 personer som svårt skadade i bränder, men siffrorna kan inte jämföras rakt av.

– Man kan ha skadats av rök och eld och hamnat på sjukhus utan att det varit någon räddningsinsats, säger Thomas Gell och fortsätter:

– Men det är deppigt att vi inte har bättre koll. Siffror jag tidigare redovisat och trott på visar sig helt fel. Ska vi få någon ordning på detta måste vi samla in personnummer på skadade på olycksplatserna.

Statistiken är inte bara till för att redovisa siffror. Det handlar om att förstå och fånga olycksorsaker och konsekvenser.

– Det är inte rimligt att kräva att en räddningsledare ska fylla i hur mycket som helst. Men insatsrapporter kan kanske kompletteras bättre med fördjupade undersökningar. Hittills har

vi haft för stort fokus på orsaken till branden, vi vet egentligen för lite om människors agerande och tydligen också om vilka skador de drabbas av.

Thomas Gell anser att man i utredningar och statistik från bränder måste börja hämta data från fler källor, matcha dem och hitta nycklarna som kan minska olyckorna.

– Trafikverket har 20 utredare på heltid som utreder varje dödsolycka i trafiken. Jag säger inte att vi ska gå så långt, men vi måste ha kvalitet på våra data.

MSB håller på att se över hela systemet för insatsrapportering och fördjupade undersökningar och siktar på att presentera en ny modell 2015.

– Vi behöver se över vårt kunskapsunderlag. Ska vi räkna på hur olyckor och skador förhoppningsvis går ner, då behöver vi ha rätt siffror som underlag.

PER LARSSON

Läs mer: <https://www.msb.se/RibData/Filer/pdf/26317.pdf>

Kön och ålder ökar kunskap om skador

Kvinna eller man? Hur gammal? Nu kan rapportssystemet ge mer kunskap om de skadade och därmed öka chansen att förhindra olyckor.

■ Efter dödsolyckor skrivs en särskilt detaljerad rapport. Men vid bränder och andra olyckor med personskador har rapportsystemen enbart haft kolumner för antal personer och hur svårt skadade de är.

Nu går det att under avsnittet personskador även kryssa i kön och ålderskategori. Än så länge har bara rapportsystemet Alar-mos möjligheten, men det är på gång också i systemet Core.

– Då kan vi se om det finns några grupper som sticker ut, säger Henrik Nyberg, enhetschef på Norrtälje räddningstjänst.

Att fallolyckor är vanliga bland äldre och att yngre män

är överrepresenterade i bilkrascher är känt. Kanske finns det andra typer av olyckor där det går att sätta in åtgärder med mer kunskap om vilka som är särskilt drabbade.

Den som tycker att rapporteringen bara blir krångligare med mer detaljerad information behöver inte ta tillvalsmöjligheten.

– Den kräver ett aktivt val. Och det går också att kryssa i ”okänd” om personen till exempel redan har transporterats iväg med ambulans, säger Henrik Nyberg.

Förändringen i rapportsystemet är en del av det treåriga projektet Jämställdhetsintegrering i Räddningstjänsten, JiR. Norrtälje, Rsyd, Karlstadsregionen, Södertörn, Attunda och Östra Götaland deltar och projektet samordnas av Sveriges Kommuner och Landsting.

De deltagande räddningstjänsterna har också bland annat undersökt om det går att ställa jämställdhetskrav på en leverantör vid upphandling, till exempel att företagshälsovården ska ha både kvinnliga och manliga läkare eller att larmstall ska kunna levereras i mer än standardstorlekar.

Ett annat delpojekt inom JiR har granskat vilka värderingar som förmedlas i räddningstjänstens egna säkerhetsutbildningar för skolelever.

Henrik Nyberg är nöjd med projektet.

– Man har fått upp ögonen för jämställdhet. Och tidigare jämställdhetsarbete har mest tittat på dem som jobbar här. Det är spännande att vända blicken utåt och se på vilken service vi ger.

ANNIKA N LINDQVIST

Temadagen innehöll två spelövningar byggda på verkliga händelser. Stefan Gustafsson gav miljöinspektörer och brandmän vägledning.

Temadag för miljöhänsyn vid släckinsatser

MSBs kemkoordinatorer genomför utbildningsdagar för att inspirera räddningstjänsterna att väga in miljöhänsyn vid släckinsatser. Syftet är också att förbättra samarbetet med kommunens miljöinspektörer.

■ Det är andra gången kemkoordinatorerna genomför ett temaarbete och förra gången handlade det om riskerna med joniserande strålning.

– Vi kände att miljö är ett område som ligger efter, berättar Stefan Gustafsson, Storstockholms brandför-svar.

Han är en av 16 kemkoordinatorer som genomför endagsutbildningen runt om i landet. Förutom räddningstjänster går inbjudan ut till miljöinspektörer.

– Det är en väldigt grundläggande utbildning. Målet är att skapa medvetenhet om behovet av att tänka miljöräddningstjänst och skapa samarbete med miljöinspektörer. I många kommuner finns ett bra samarbete medan det i andra nästan inte förekommer alls. Ett problem är att nästa inga miljöförvaltningar har jourberedskap, säger Stefan Gustafsson.

Ellinor Carlsson, miljöinspektör i Danderyd tycker utbildningsdagen är ett bra initiativ.

– I vår kommun har i inte haft något samarbete, men min förhoppning är att det ska kunna bli det nu.

I Södra Roslagen finns så att säga en naturlig koppling,

miljöinspektören är också deltidbrandman.

– Jag är en av dem som drivit på det och tycker det är jät-tebra. Vi skulle behöva regelbundna utbildningsdagar en gång om året för att delge varandra kunskaper, säger miljöinspektör Lars Lindqvist.

– Informationen om hur räddningstjänsten arbetar med bränder och olyckor var bra. Som ett underlag för att vi behöver jobba mer med det här. I Sollentuna har vi en larmlista och mina kollegor har varit ute på en del olyckor, säger Elin Stenberg, miljöinspektör i Sollentuna.

– Det var jättebra. Vi behöver ha ett bättre samarbete mellan räddningstjänsten och miljöinspektörerna och just kommunikationen bör blir bättre, Anna Winnersjö Ahlgren, miljöinspektör i Val-lentuna.

GUNNO IVANSSON

FAKTA

Kemkoordinatorer

■ MSB har avtal med ett antal kommuner om att det i kommunen ska finnas en kemkoordinator. Idag finns 16 kemkoordinatorer och som har ansvar för ett visst geografiskt område.

Kemkoordinatorernas viktigaste uppgifter är att

■ verka för en höjning av kunskaperna om riskerna vid kemikaliehantering och om de åtgärder som bör vidtas vid kemikalieolyckor

■ vara initiativtagare till övningar, möten och säkerhets-höjande aktiviteter

■ informera om samt vara kontaktperson i kemberedskapsfrågor i övrigt

Risker kan var mycket olika, resurser lika så. Så vad innebär likvärdigt skydd? Det var frågan som diskuterades mest på Brand 2013.

FOTO: BO NYSTRAND OCH PER LARSSON

Likvärdigt är att göra olika?

■ - Alla har olika förutsättningar och det kräver olika lösningar

PITEÅ

Har svenskarna tillgång till likvärdigt skydd? Och vad är likvärdigt skydd?

Kanske är det att göra olika.

■ Lagen om skydd mot olyckors syfte är tillfredsställande och likvärdigt skydd. Begreppet likvärdigt skydd har orsakat viss förvirring och var genomgående tema på Brand 2013 som lockade drygt 300 deltagare till Piteå.

Några självsäkra svar levererades inte, mer förhållningsätt.

– Vi i räddningstjänsten är världsmästare i att göra lika, vi bör nog stötta varandra i att göra olika. Alla har olika förutsättningar och det kräver olika lösningar, sade Thomas Winnberg, räddningschef i Kiruna.

Torkel Schlegel, chef för MSBs rättsenhet, var inne på samma spår:

– Likvärdigt skydd öppnar upp för att vi löser våra problem på olika sätt, sade han.

Vilket kan vara vägen till ett tillfredsställande skydd.

Thomas Winnberg har tidigare arbetat i Södertörn. Per Karlsson var tidigare räddningschef i Gällivare, jobbar nu i Södertörn.

De båda kan exemplifiera olika förutsättningar.

Kiruna och Gällivare täcker åtta procent av landets yta, glesbygden är minst sagt påtaglig. Enbart Kiruna är lika stort som Skåne, Halland och Blekinge tillsammans, men har bara 23 000 invånare.

– I Södertörn kunde vi ha fem specialister på brandfarlig och explosiv vara. I Kiruna måste få personer klara många olika saker. Och de stora avstånden gäller inte bara vid larm. En av mina första uppgifter var tillsyn av ett hotell i Karesuando, det är 40 mil tur och retur, sade Thomas Winnberg.

– Generellt sett borde man samarbeta mer när resurserna är knappa, men avstånden är stora och gör vardagssamarbete svårt. I Stockholm kan redan stora organisationer fördela resurser mellan varandra. I Gällivare måste man klara allt och det är få att fördela resurserna på. Det kan vara 45 minuters körtid till en svår olycka på E10, gyllene timmen kan de glömma, sade Per Karlsson.

Även om avstånden är stora i norra Lappland så kan avståndet att nå fram till människorna vara kortare än i storstaden. Att nå ut med information är inget problem, oroligheter som i Husby existerar inte.

– Och folk som bor här är vana att ta hand om sig själva, ett faktum man måste vara följsam i, sade Thomas Winnberg.

■ **Oavsett om det likvärdiga skyddet ska vara olika, vad krävs för att klara det när resurserna är begränsade?**

– Tillgång till hjälpa av andra, exempelvis att MSB stöttar med kompetens och rådgivning. Den nya samverkanssättningen i kommunuppgörelsen är bra, det gör att MSB och länsstyrelsen kan trycka på om att vi ska samarbeta mer, tyckte Winnberg.

Torkel Schlegel pratade om tillfredsställande och likvärdigt skydd utifrån lagen om skydd mot olyckor. Lagstiftaren hade klart för sig att förutsättningarna är olika, ambitionen var att målstyra, inte att skriva på näsan.

– Att diskutera ordet likvärdigt leder ingen vart. Vi måste prata om målstyrningen. Likvärdigt skydd är en del av den.

Schlegel resonerade kring om tillfredsställande och likvärdigt är ett eller två krav.

– Tillfredsställande är svårt att detaljbeskriva på lämpligt sätt. Likvärdigt pekar ut ytterligare en riktning om vad som kan vara tillfredsställande. Jag tror begreppen är bra att tänka

på som ett krav i två delar. Det signalerar individuella kommunala lösningar, vi uppmanas till diskussion om sökande efter lösningar och om hur skyddet kan varieras.

Han konstaterade också att tillfredsställande är en större värdering av kvalitén på skyddet:

– Kommuner kan ha likvärdigt skydd men det kanske inte är tillfredsställande, alternativt mer än tillfredsställande. Vad som är tillfredsställande står i relation till kommunala förhållanden.

Stefan Svensson, Lunds tekniska högskola, föreläste under rubriken likvärdig ledning inom räddningstjänsten. Men

undviker helst ordet likvärdig:

– Min utgångspunkt är att skyddet ska vara tillfredsställande, inte likvärdigt. Vi ska inte skapa riksligare, ingen tabell som gäller för hela Sverige. Och vad som är tillfredsställande har samhället och dess medborgare tolkningsföreträde för, inte räddningstjänsten, sade Svensson.

PER LARSSON

FAKTA

Lagen om skydd mot olyckor, 1 kap 1 §

Bestämmelserna i denna lag syftar till att i hela landet bereda människors liv och hälsa samt egendom och miljö ett med hänsyn till de lokala förhållandena tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor.

ENKÄT

Fick du någon vägledning om synen på tillfredsställande och likvärdigt skydd?

Joel Péclard
enhetschef Dala Mitt

– Kanske lite för övergripande diskussioner här, frågan hänger fortfarande på ett abstrakt plan. Samtidigt sitter vi med en verklighet där vi måste skära i budget och minska antalet deltidsbrandmän. Hur gör vi det utifrån riskbilden? Vi måste finna vår egen metod.

Tina Nordlund
stf räddningschef Halmstad

– Fortfarande förvirrad men på ett högre plan. Det har varit diskussioner på ganska hög nivå och många frågeställningar väckts. Kanske behöver man fler frågeställningar för att till slut hitta rätt svar. Det underlättar att vi varit många från Halmstad på plats som hört samma diskussioner, nu när vi ska diskutera hur vi ska gå vidare.

Micael Carlsson
räddningschef Eksjö

– Jag har fått mycket input, men det finns inga enhetliga svar. Det är den slående känslan. Tror det handlar lite om att våga testa gränser, prova det man inte vågat prova tidigare. Och att nätverkande är viktigt för att hamna rätt. Men jag fick inget konkret att stoppa rätt ner i verktygslådan.

Medelpad satsar på "förstärkt medmänniska"

■ Allmänheten på landsbygden SMS-larmas

PITEÅ
Privatpersoner larmas via sms för att göra insatser vid olyckor.

Det blir verklighet i Medelpad i sommar,

– Vi kallar dem "förstärkt medmänniska", säger Thomas Åslin vid räddningstjänsten.

■ Mindre samhällen kan ha långt till allehanda service, så även hjälp av räddningstjänst och ambulans vid olyckor.

Thomas Åslin

För att höja säkerheten startade Räddningstjänsten Medelpad projektet Skydd mot olyckor i landsbygd. Första tanken var att leta lämpliga personkategorier som rör sig i det geografiska området.

Det blev allmänheten.

I fem byar kommer från i sommar ett antal människor kallas via sms som en form av förstainsatsperson vid larm. Det kan röra sig om brand, trafikolycka, drunkning eller hjärtstopp.

– Det handlar om ett första omhändertagande, ungefär

som när någon dyker upp först vid en olycka. Skillnaden är att dessa personer kallas till platsen och har viss utbildning, säger Thomas Åslin.

Han marknadsförde idén i sin hemby Holm, med några hundra invånare. 15 personer i åldern 20-70 år anmälde intresse, samtliga dök upp på efterföljande utbildning och ställde upp på att kunna larmas via sms.

– Det tar 15-20 minuter innan ambulans eller räddningstjänst kommer till vår by vid olycka. Om någon kan vara på plats efter tre-fyra minuter kan det göra skillnad.

Avsikten är inte att de som larmas ska ersätta ambulanssjukvårdare eller brandmän. Men de har fått en enklare utbildning som gör att de som första person på plats sannolikt kan göra mer än vad de tidigare skulle kunnat.

Den enda sjukvårdsinsatsen handlar om hjärtstopp, personerna har fått utbildning i hjärt- och lungräddning och att hantera en hjärtstartare.

– Efter utbildningen tog en person i vår by initiativ för inköp av en hjärtstartare och hade ganska snabbt samlat in närmare 30 000 kronor från allmänheten, berättar Åslin.

Engagemanget finns. Totalt är runt 75 personer utbildade för att stödja säkerheten i fem byar. En sjätte by har anmält intresse att få vara med i arbetet.

– Det här ingen tillfällig satsning, utan avsett som varaktigt arbete. Det vi nu väntar på är godkännande från sjukvården att SOS Alarm får skicka sms om hjärtstoppshjälp till de här personerna, säger Thomas Åslin.

Larmen är inte frekventa i byarna. Holm har en handfull larm om året.

– Det finns inget tvång att rycka ut när meddelandet kommer, personerna väljer själva vilka larm de vill åka på.

Ekonomiskt är satsningen inte förknippad med några större kostnader.

– Vi har inte ens någon budget. Kostnaden är våra utbildningstimmar. Larmet via sms går under den tilläggstjänst hos SOS Alarm som vi redan betalar för.

En icke ointressant bonus är att en mängd människor fått en utbildning som de kan ha nytta av för sin egen säkerhet och kanske sprida i bekantskapskretsen.

PER LARSSON

I Sverige litar vi på varandra och våra institutioner, det är inte normalt, konstaterar professorn och historikern Lars Trädgårdh.

FOTO: GUNNO IVANSSON

Moralisk logik styr hur vi tänker

PITEÅ
Det är ingen tillfällighet att begreppet likvärdigt skydd väcker debatt och nästan upprörda känslor.

– De har en koppling till ord som jämlikhet och lika villkor. De är centrala för att förstå den moraliska logik som styr väldigt mycket hur vi tänker i Sverige socialt, politiskt och ekonomiskt.

■ Vi vill så gärna att det ska var lika.

– Det är lätt att människor i retorikens värld målar över det som om det inte är något problem, men man kan inte ha både kommunalt självstyre och nationella standarder. Det är det ständiga problemet i Sverige. Är det så att kommunerna har självstyrelse eller bara administrerar riktlinjer?

Professorn och historikern Lars Trädgårdh är kanske mest känd för boken Är svensken människa? Som han skrev tillsammans med Henrik Berggren. Det retoriska svaret på den frågan är nej, svensken är inte en människa. Skälet är att vi markant skiljer oss från övriga västvärlden i ett antal frågor.

– Jag har bott 40 år i USA och kommit att se Sverige på distans och börjat inse att Sverige är allt annat än normalt. Tvärtom, det är landet annorlunda.

Svensken är extrem individualist och har extrem social tillit.

– Vi litar på varandra och på våra institutioner. I Sverige säger 65 procent att de gör det medan siffran för Frankri-

Antingen eller
"Man kan inte ha både kommunalt självstyre och nationella standarder."

Lars Trädgårdh, professor

ke är 20 procent. Det är dramatiska siffror och en otrolig tillgång för ett samhälle. Det innebär att "transaktionskostnader" i våra relationer både socialt, politiskt och ekonomiskt är oerhört mycket lägre än i en del andra länder där man först måste hantera misstron.

– Det kommer också till uttryck i hur vi hanterar kriser. Den ekonomiska krisen på 1990-talet löstes i Sverige genom omfattande kompromisser som var ganska riskfyllda för olika aktörer och skulle inte varit möjliga om det inte funnits ett fundamentalt förtroendekapital.

Det här har en baksida och enligt Lars Trädgårdhs är akilleshälen i det svenska sociala kontraktet vår tradition av likhet både vad gäller ökad valfrihet och ökad mångfald i samhället.

– Mångkultur och invandring är en tillgång men också en utmaning för tilliten. Ett visst mått av ojämlikhet är en viktig aspekt i samhället när man vill ha social rörlighet, möjlighet för individen att nå framgång.

GUNNO IVANSSON

– Se till att länsstyrelserna gör bättre tillsyner

PITEÅ

MSB har tagit fram en metod för att bedöma om skyddet mot olyckor är likvärdigt och tillfredsställande.

Varför publiceras det då inga nationella rapporter som visar om skyddet är likvärdigt i landet?

■ Frågan ställdes under seminariet Kan man mäta skyddet mot olyckor? Bedömningsprocessen om likvärdigt och tillfredsställande skydd väcks i regel när länsstyrelsen ska ta ställning till neddragningar i den kommunala räddningstjänsten och det har helt enkelt inte gjorts några rikstäckande jämförelser.

– Metoden har vi tagit fram för att stötta länsstyrelsen som har tillsynsansvaret, säger Eleonor Storm, MSB.

Staffan Jansson, kommunalråd i Västerås efterlyser bättre stöd för att bedöma nivån på räddningstjänsten. Håller den godtagbar nivå? Räddar man liv? Länsstyrelsens tillsyn anser han är under all kritik.

– Se till att länsstyrelsen gör bättre tillsyner. Tillsynerna kändes som en facklig förhandling

och vad lär vi oss av det? Ingenting. En tillsyn måste bygga på nationella uppgifter och ge svar på om vi ligger i nivå och vilka utmaningar vi har.

Enligt Staffan Jansson gör Socialstyrelsen eller Skolinspektionen mycket skarpare tillsyner.

– Det ska vara som när myndigheterna med stöd av EU gör tillsyn och säger att här har inte vattnet godtagbar kvalitet, 2015 ska ni uppnå det här, de här alternativen finns för att komma vidare. Utifrån den insamling av uppgifter som MSB gör får vi inget stöd tillbaka. Vi får ingen hjälp från MSB i vår verksamhetsutveckling.

Ett annat verktyg för att mäta skyddet är Öppna jämförelser som tas fram av MSB och Sveriges kommuner och landsting, SKL.

– Syftet med Öppna jämförelser är att få upp frågor på dagordningen, inspirera till förbättringsarbete genom benchmarking och en transparent redovisning av verksamheten, säger Fredrik Jonsson, SKL.

Statistiken kräver en lokal analys, lösningen inte alltid öka-

Till hösten hålls en träff i den så kallade 100 000-klubben i Västerås och en inbjudan har gått till försvarsminister Karin Enström. Under Brand passade kommunalrådet Staffan Jansson på att påminna statssekreteraren Carl von Esch. Staffan Jansson är kritisk mot både regeringen och MSB för att SMO-utbildningen inte ger den kompetens man behöver i kommunen.

FOTO: GUNNO IVANSSON

de resurser utan det kan bli bättre genom att ställa om.

– Den lokala analysen är inte så jobbig, det kan räcka med reflektioner. Och glöm inte MSBs statistiktjänst Ida och insatsrapportdatabasen.

Att publicera sammanställningar är inte helt okontroversiellt.

– Därför ställer vi oss frågan varje år i vårt utvecklingsarbete: gagnar det här eller är det

kontraproduktivt. Vi ser en stor nytta och det har blivit mer och mer etablerat att publicera den här typen av data. Vi känner oss trygga i det nu. Vi får tänka till hur vi kommunicerar materialet. Det vi ska fundera på är hur vi ska vidareutveckla det sammanvägda värdet. Det är svårt att mäta skyddet, men det är bättre än att gissa, säger Fredrik Jonsson.

GUNNO IVANSSON

Likvärdigt skydd för utveckling av verksamhet

PITEÅ

– Likvärdigt skydd bör utgå från ett dynamiskt synsätt som handlar om att utifrån lokala förutsättningar och med hjälp av goda exempel successivt utveckla den egna verksamheten.

■ Det sade Carl von der Esch, statssekreterare vid Försvarsdepartementet i en anförande på Brand. Han uppehöll sig vid ett av försvarsminister Karin Enströms tre prioriterade områden, det robusta samhället samt skydd mot olyckor.

Erfarenheterna från Utöya pekar på att vi bör öka riskmedvetenheten i samhället. Hanteringen av attentatet fungerade mindre bra.

– Därför krävs mer övning, bättre planering och samverkan vid allvarliga händelser och kriser.

Kartläggningen av risker, sårbarheter och kritiska beroenden har pågått under lång tid och är förhållandevis välutvecklad.

– Arbetet med krisberedskapen i samhället bör därför inriktas om från att identifiera och prioritera risker och sårbarhet till att genomföra förbättringsåtgärder.

Att den enskilde tar ansvar för sin egen säkerhet är viktigt för att stärka samhällets krisberedskap. Samhället måste bli bättre på att tydliggöra förväntningarna på den enskilde.

– I den inledande fasen av en samhällsstörning måste de offentliga resurserna först gå till de mest sårbara och utsatta grupperna i samhället, till de som är i störst behov av samhällets stöd och insatser. Vi andra ska ha förmåga att hantera olyckor och störningar till dess att de offentliga insatserna har slagit igenom.

GUNNO IVANSSON

”Ingen drömmer om att bli handläggare”

Gislaveds försök att ersätta brandmannatiteln med handläggare för samhällsskydd och beredskap har mött hård kritik.

■ Till Brand hade Kommunal snabbt satt ihop en kampanj under mottot Ingen drömmer om att bli handläggare.

Kjell Wahlbeck, avdelningschef på MSB fick frågan på scenen vad han anser om saken.

– Anders Axelsson är en eminent person, kreativ och framåt-riktad i sitt synsätt och vill testa gränser. I det här fallet tror jag att Anders gått för fort fram, säger Wahlbeck och fortsätter:

– Väldigt mycket av yrkesidentiteten ligger fortfarande i brandmanna- och brandingenjörsbegreppet. Kan man beskriva yrket på ett bredare sätt är inte det fel. Låt oss utveckla räddningstjänsten i alla avseenden, men det kan vara bra att dröja något med identitetsbegreppet,

säger Kjell Wahlbeck.

Anders Axelsson, räddningschef i Gislaved, säger så här om förslaget:

– Vi har inte tänkt ändra benämningar i den uttryckande verksamheten. Det står brandman, styrkeledare och yttre befäl på larmrockarna och ska fortsätta göra så. På olycksplats behövs en tydlighet om vem som är vem, och fortsätter:

– Det är den formella titeln som står i anställningsbeviset som vi föreslagit ska ändras. Grundtanken var att skapa förutsättningar för att kunna höja statusen i det breda säkerhetsarbetet genom att skapa alternativa karriärvägar.

■ Var du beredd på att det skulle bli sådan kritik?

– Jag var medveten om att förslagen i vår omorganisation är kontroversiella, men missbedömde sprängkraften i behovet att få kalla sig brandman.

Omorganisationen handlar

Joakim Ekholm, Kommunal, drev opinion mot namnbyte på Brand.

FOTO: GUNNO IVANSSON

om mycket mer än yrkestiteln, bland annat har avsikten varit att frånga de traditionella skiftlagen.

– Övningsverksamheten var inte redo för detta. Myck-

et av kvalitén i uttryckningsarbetet visade sig vara beroende av personliga relationer, därför kommer skiftlagen återinföras i höst.

Människor som är med om en kris är ofta en tillgång och beter sig rationellt, att de skulle drabbas av panik är en fördom, anser forskaren Misse Wester.

FOTO: JOHAN EKLUND

Kriser leder inte till panik

■ Allvarligt att kriskommunikation bygger på felaktigt antagande, anser forskare

Svenska kriskommunikatörer antar att kriser utlöser panik.

Men det är en uppfattning som bygger på fördomar, menar FOI-forskaren Misse Wester.

Risken finns att det leder till en krisberedskap byggd på felaktiga antaganden om människors beteende.

■ Landets kriskommunikatörer finns framför allt i kommunerna men även inom lands- ting och länsstyrelser.

En av deras viktigaste uppgifter är att utforma samhällets kommunikation för krisberedskap, till exempel inför översvämnningar, bränder eller andra akuta kristillstånd.

I ett avseende brister de dock allvarligt, menar Misse Wester som är psykolog och riskforskare på FOI, Totalförsvarets forskningsinstitut, i Kista.

I en enkät till kriskommunikatörerna frågade hon om deras uppfattning om den egna och allmänhetens reaktion vid en kris.

– Det vanligaste svaret var att alla kommer att drabbas av panik, utom de själva. Det är allvarligt eftersom det är ett felaktigt antagande och stora de-

Felaktiga antaganden av kriskommunikatörer kan medföra att resurser satsas fel, anser forskaren Misse Wester. FOTO: PETER LARSSON

lar av kriskommunikationen bygger på den tanken, säger Misse Wester.

Att allmänheten skulle drabbas av panik vid kris är en fördom och bygger på föråldrade militära strategier där allmänheten ses som ett problem som måste hanteras, menar hon.

– Den forskning som finns säger att människor som är med om krissituationer ofta är en tillgång. De beter sig rationellt och försöker hjälpa varandra, vilket ju borde bejakas.

Konsekvenserna av kriskommunikatörernas uppfattningar om panik kan bli allvarliga, menar Misse Wester. Risken finns att resurser satsas fel, att

man övervakar situationer som inte behöver övervakas och att information mörkas eller inte når fram.

Orkanen Katrina, som drabbade södra USA och speciellt New Orleans, är ett exempel där det gick snett.

– Man satte in militär som hindrade folk från att röra sig fritt, vilket innebar motsättningar.

En åtgärd var utgångsförbud, vilket förhindrade invånarna från att hjälp varandra, till exempel med mat och från att leta efter anhöriga. Detta hindrade det hjälpsamma och medmänskliga hos befolkningen.

– Vi har en bild av att de som är drabbade av katastrofer inte klarar sig själva, att de sitter och väntar på ambulans och räddningspersonal. Men i själva verket är det drabbade som är de första som letar efter och hjälper skadade innan myndigheterna är på plats. Dessutom tog sig nästan alla som skadades vid 11 september-attacken 2001 sig till sjukhus för egen maskin.

Den militära närvaron i New Orleans motiverades bland annat av risk för plundring, vilket dock är ovanligt vid kriser, åtminstone i en första fas, enligt Misse Wester. Men priset om plundring innebar att människor, som borde ha evakuerat sina hem, istället stannade och bevakade dem.

– Man måste fråga sig varför människor i ett akut skede skulle vilja stjäla tv-apparater när det inte finns någon ström, vilket var fallet i New Orleans.

Information är ett känsligt område i krislägen och kriskommunikation som bygger på uppfattningen att befolkningen drabbas av panik riskerar att leda fel. Till exempel skulle en upplevd risk för panik kunna göra att en säkerhetsvakt i ett

köpcenter inte informerar om att det brinner. Det skulle även kunna handla om att myndigheter mörkar information om en allvarlig smitta.

– Det finns också en fara i att man upplever att man måste leverera information, även om det inte finns något nytt att säga. Det gäller att hålla huvudet kallt och säga att det för tillfället inte finns några nyheter.

Enligt Misse Wester är definitionen av en kris en oförutsedd händelse som stör viktiga samhällsfunktioner. Den forskning som finns inom området kommer i första hand från USA och visar att vissa individer vid kriser drabbas av sorg, chock, och handlingsförlamning. Däremot sällan av panik.

Panik är ett psykologiskt tillstånd som handlar om överlevnad inför ett omedelbart hot. Det kan handla om flykt undan ett tak som rasar eller om att springa från ett farligt djur.

– Det är beteende för en akut situation där man upplever sitt liv hotat. Det innebär tunnelseende och att man inte ser andra människor runt sig. Det senare tolkar vi som själviskt men det är egentligen rationellt.

JOHAN GRANATH

– Att utgå från samverkansområdena är en bra modell och skapar förutsättningar för att alla drar åt samma håll, säger Carol Paraniak, överste och avdelningschef på Högkvarteret i Stockholm som är Försvarsmaktens högsta ledning.

FOTO: GUNNO IVANSSON

Behöver stöd från samhället

■ Försvarsmakten positiv till samarbetet med civila myndigheter

När Försvarsmakten ökar ambitionen i den nationella försvarsplaneringen står myndigheten inför en ny situation med flera utmaningar.

■ – På den tiden vi hade ett invasionsförsvar hade vi rätt mycket egna resurser. Då kunde vi mobilisera drygt 800 000 personer. Nu är den siffran 55 000. Idag har vi ett mycket större behov av stöd från det civila samhället. Vi har få resurser när det gäller logistik och försörjning.

Det säger Carol Paraniak, överste och avdelningschef på Högkvarteret i Stockholm som är Försvarsmaktens högsta ledning. Behovet av stöd innebär att en bred civil-militär sam-

verkan återupptas. På nationell nivå är Försvarsmakten och MSB samarbetsparterna.

– Civil-militär samverkan har inte legat nere men genomförts med låg ambition. Vi håller på att bygga upp ett bra samarbetsklimat på central nivå för långsiktig planering och för genomförande av insatser. Där börjar vi finna formerna även om myndigheterna har olika förutsättningar och kanske olika syn på ledning.

Försvarsmakten deltar redan i MSBs samverkanskonferenser och deltar som adjungerade i de så kallade samverkansområdena.

– Att utgå från samverkansområdena är en bra modell och skapar förutsättningar för att

Okunskap

Problemet är att det finns lite okunskap om hur Försvarsmakten ser ut. Det är fortfarande vissa som tror att vi har brigader att tillgå.

Carol Paraniak, Försvarsmakten

alla drar åt samma håll. Det är bra när vi sitter vid samma bord och analyserar samt diskuterar uppgifterna myndigheterna har erhållit av den gemensamma uppdragsgivaren. Alla myndigheter inklusive Länsstyrelserna som har en roll i kris-

hanteringssystemet borde ha pengar för sin egen planering vid höjd beredskap.

Carol Paraniak ser positivt på samarbetet med MSB och övriga civila samhället. En gemensam grund för samordnad planering är på god väg.

– Det krävs att vi deltar i varandras övningar och gör gemensam planering. Vi håller på att ta fram ett dokument med gemensamma grunder för samordning och planering. Det finns redan en handbok för samverkan, i första hand för de regionala staberna.

På regional nivå har Försvarsmakten inrättat fyra militärregioner med staber. De regionala staberna finns i Boden, Kungsängen, Skövde/Göte-

borg och Revinge och en uppgift är samverkan med civila myndigheter, organisationer och företag.

– Att vi har kontakt i regionen är en viktig framgångsfaktor för Sverige i helhet när det gäller krisberedskapen. Problemet är att det finns lite okunskap om hur Försvarsmakten ser ut. Det är fortfarande vissa som tror att vi har brigader att tillgå. Förr hade vi värnpliktiga som kunde användas, nu när Försvarsmakten enbart består av anställd personal blir det dyrare när Försvarsmakten ska utnyttjas. Det är viktigt att veta vad Försvarsmakten är idag, säger Carol Paraniak.

GUNNO IVANSSON

Uppdrag: Höjd beredskap

■ MSB ska planera för att stötta Försvarsmakten

I tio år har arbetet med civilt försvar gått på sparlåga, eller som det heter varit lagt på lång anpassning. I slutet av april fick MSB ett regeringsuppdrag att planera för hur det civila försvaret bör vara utformat och hur samhället kan stötta Försvarsmakten vid höjd beredskap.

■ Sedan tidigare har Försvarsmakten getts uppdraget att återuppta en nationell försvarsplanering och MSB får nu ett motsvarande för det civila försvaret. Enligt uppdraget ska MSB analysera:

- hur arbetet i samverkansområdena bedrivs och kan utvecklas i planering och andra förberedelser inför höjd beredskap

- förutsättningarna för statliga myndigheter att ge stöd till Försvarsmakten inom ramen för totalförsvaret

- hur planeringsarbetet inom områdena samhällets krisberedskap och civilt försvar bedrivs och kan utvecklas med fokus på samverkan mellan de berörda myndigheterna och Försvarsmakten.

MSB har startat ett projekt för att ta fram ett koncept för civilt försvar och samverkan med Försvarsmakten.

- Vi måste klarlägga nuläget och matcha det mot de behov vi ser i totalförsvaret. Det är

viktigt att stödja Försvarsmakten, men vi måste också skydda och rädda liv och upprätthålla de viktigaste samhällsfunktionerna, säger projektledaren Jan Lundberg, MSB.

Vid sin sida har han konsulten Robert Nilsson som på heltid ska arbeta för MSB med projektet. Projektet engagerar flera avdelningar och enheter inom myndigheten.

- Förr sades att resurserna inom totalförsvaret ska kunna användas inom krisberedskapen. Nu är det mer att skydd mot olyckor och krisberedskap ska utgöra grunden för det civila försvaret. Det gör att när man bygger krisberedskap är det nödvändigt att ta hänsyn till behoven inom civilt försvar, säger Jan Lundberg.

Även om det statliga civila försvaret lades ner 1995 och civilt försvar legat på lång anpassning finns en grund att utgå från.

- Mycket av det som gjordes före 1995 var bra men mycket har också förändrats. Vi har blivit integrerade med Europa och globalt. Tjänster och resurser vi är beroende av finns i helt andra länder, säger Robert Nilsson.

Det gjorts en rad studier för hur MSB bäst kan stödja de som kommer att arbeta med civilt försvar. Bland annat hur kan man använda Samver-

Jan Lundberg, MSB, och konsulten Robert Nilsson, arbetar med att ta fram en nytt koncept för civilt försvar.

kansområdena och det arbete de gör.

1983-1989 gjordes något som hette Skrik, samhället i kris och krig.

- Det tog sikte på det krig man såg framför sig då och tittade på hur det påverkade individen, organisationer och samhällsstrukturer. Behövs det ett nytt Skrik 2000 med sikte på det moderna kriget? frågar sig Robert Nilsson.

En studie handlar om samverkan med näringslivet.

- Näringslivet sitter på en stor del av infrastrukturen och andra resurser. Ökad privatisering har gjort frågan mer komplex. Myndigheter inom samhällsskydd och beredskap samt Försvarsmakten har ett stort behov av ett nära samarbete med företag inom nä-

ringslivet och diskutera de här frågorna, säger Robert Nilsson.

Inledningsvis handlar det om att informera om uppdragen och inleda dialog med alla som berörs. Det första preliminära helhetskonceptet ska vara klart under sommaren så att en handlingsplan kan formuleras för det fortsatta arbetet.

- Vad som framförallt behövs nu är utbildningsinsatser, ökad satsning på övningar, men för att kunna genomföra övningar måste man ha genomfört planering. Det finns ett omedelbart utbildningsbehov för att kunna genomföra planeringen för höjd beredskap, säger Jan Lundberg.

GUNNO IVANSSON

Sverige och Karlstad prisat av FN

I slutet av maj hölls det fjärde globala plattformsmötet för att reducera risker och konsekvenser av naturolyckor. Över 4 000 deltagare från hela världen samlades i Geneve och syftet var att lägga grunden för nytt ramverk som ska träda ikraft 2016.

■ Från Sverige deltog den största delegationen någonsin med drygt 20 deltagare varav sju från MSB. Delegationen sammanhölls av Utrikesdepartementet.

Mette Lindahl Olsson

Mette Lindahl Olsson, chef för enheten för samhällsviktig verksamhet, är nöjd med mötet i Geneve.

- Det var en ganska stor samsyn i att man behöver satsa långsiktigt och på lokala nivå, men att det politiska engagemanget i frågorna också behöver stötts.

Ett nytt Hyogo Framework for Action ska arbetas fram och det var mycket diskussion kring innehållet.

- Det var bra diskussioner, frågan är bara hur man ska få till bra indikatorer och mätbara mål som kan gälla för hela världen. Det nya ramverket behöver sätta ännu mer fokus på kopplingen mellan katastrofriskreducering och klimatanpassning. Det bör också bli en tydligare koppling till millenniummålen för hållbarhet och fattigdomsbekämpning och säkerhetsarbetet, säger Mette Lindahl Olsson.

Karlstads kommun och MSB fick tillsammans ett hedersomnämmande vid utdelningen av UN Sasakawa Award, bland annat för gott samarbete "acting as one" i arbetet att implementera Hyogo Framework for Action på nationell och lokal nivå, och för innovativ internetbaserad kommunikation inom ramen för kampanjen Resilient cities.

- Vi är mycket nöjda med samtalsklimatet och att vi hade bilaterala möten med flera länder. Bland andra Österrike som ska starta en plattform för naturolyckor och ska besöka Sverige för att dra lärdom av våra erfarenheter, säger Mette Lindahl Olsson.

GUNNO IVANSSON

Samarbete på regionnivå redan igång

Länsstyrelserna som hör till Militärregion väst (MRV) har startat ett uppbyggnads och utvecklingsprojekt med hjälp av krisberedskapsanslag.

■ – Det är ett projekt som löper på 2-3 år. Det vi ser framför oss i år är att lära känna varandra och kunskapsuppbyggnad. Dels vill vi hjälpa till och ge försvaret en djupare inblick i krishanteringssystemet. Dels behöver vi kunskap om moderna hot- och riskbilder.

Det säger projektledaren Leif Isberg på länsstyrelsen i Västra Götaland. Projektet har en styrgrupp som består av

försvarsdirektörerna i de fyra länen och överstelöjtnant Clas-Göran Johansson, chef för den nya regionala staben i Skövde. I egenskap av projektledare sitter Leif Isberg med som adjungerad i styrgruppen. Han leder också en arbetsgrupp med personer från de fyra länen.

- Vi ser väldigt positivt på Försvarsmaktens gradvisa tyngdpunktsförskjutning åt vad vi kan kalla för närområdesfrågor, dvs säga Sverige och Skandinavien. Jag tror att allmänna förväntningar i samhället är att vi harmonierar oss i de här frågorna och utvecklar vår förmåga civilt och militärt. Det är en önskvärd och nöd-

vändig utveckling av krishanteringssystemet, säger Leif Isberg.

När militärdistriktet lades ner 2005 behölls Säkerhets- och samverkanssektionerna på regional nivå. Genom dessa har det hela tiden funnits en länk mellan militärt och civilt.

- Vi har haft ett väldigt gott samverkansklimat med våra civila aktörer sen lång tid tillbaka. Det goda samarbetet är en språngbräda när vi nu går in i totalförvarssamverkan, säger Stefan Angelborn, major vid Säkerhets- och samverkanssektionen i MRV.

Han tycker samarbetet kommit igång bra och försva-

ret är redan med på flera håll och kanter.

- Vi deltar i länsstyrelsernas olika arbetsgrupper och är med i planläggningen för beredskapen kring Ringhals kärnkraftverk.

Det långa uppehållet har trots allt medfört att viktiga erfarenheter och kunskaper förlorats.

- Det är mycket att ta igen och återuppbygga. Det var inget dåligt arbete som gjordes för 1990 och vi måste titta på hur vi kan modernisera och bygga på gjorda erfarenheter, säger Stefan Angelborn.

GUNNO IVANSSON

Polis, sjukvård och räddningstjänst i samarbete på skadeplats. För en samlad lägesbild på alla nivåer behövs rutiner för hur man utbyter lägesbild och en teknik som kan hantera stödet.

FOTO: GUNNO IVANSSON

Samma bild av olyckan

■ Utbyte av lägesbild och teknik viktigt i projektet ledning och samverkan

Gemensam lägesbild är ett av de hetare ämnena inom krisberedskap.

Och det är centralt i det projekt som ska leda till bättre ledning och samverkan vid olyckor och kriser.

■ – Hur vi bygger och utbyter lägesbild mellan varandra och att det finns en teknik som klarar det, är två mycket viktiga områden, säger projektledaren Rolf Olsson.

Rolf Olsson konstaterar att det är svårt att bli bättre om inte myndigheterna har samma bild av olyckan eller krisen och om man inte kan delge varandra information.

– I dag är det exempelvis inte så lätt för en SOS-central att ge en samlad bild av en olycka eftersom den inte har information om det totala resursläget. Det finns lösningar, men de är inte implementerade ännu. En av projektets uppgifter är att ta fram idéer och principer för hur det behöver vara.

Det handlar inte om ett system som alla ska använda, utan att föreslå gemensamma gränssnitt så att system kan prata med varandra.

– Olika organisationer byg-

ger egna system efter sina behov i första hand, men de måste i framtiden kunna fungera tillsammans och skicka information till varandra. Det viktiga är att vi blir överens och att alla myndigheter accepterar att följa projektets gränssnittsrekommendationer, säger Rolf Olsson och fortsätter:

– Samtidigt följer vi vad som händer med Alarmeringstjänstutredningens förslag. Vad det resulterar i kan givetvis påverka oss.

Projektet Ledning och samverkan är en stor apparat som involverar runt 40 myndigheter och organisationer och där över 100 personer, varav en tredjedel från MSB, är aktiva i arbetet. Tunga representanter i övrigt är blåljusmyndigheter, länsstyrelserna och SKL.

– Från SKL medverkar 15 personer som främst representerar landstingen samt räddningstjänster och beredskaps-handläggare i kommunerna.

Flera andra projekt pågår pa-

Rolf Olsson

rallellt. Ett 30-tal projektarbeten som rör ledning och samverkan har samröre med projektet, exempelvis samverkan inom Stockholmsregionen, nytt ledningssystem inom polisen och SMHIs informationsdelningsprojekt.

Nästa sommar ska arbetet slutföras med höjd krishanteringsförmåga som mål. Det handlar såväl om att stödja och utveckla samarbete mellan myndigheter som den enskildes förmåga.

Redan vid MSBs bildande 2009 pekade myndighetens ledning ut behovet av det projekt som nu pågår.

– Orsaken var att man sett brister från både verkliga händelser och övningar. Och man konstaterade att det riktigt svåra är att samverka. Nu ska vi lägga grunden för att det förbättras.

■ **Finns det någon myndighet som är förebild i förmågan att samverka?**

– Svårt att svara direkt på. Generellt är det ofta mycket stuprörstänk. Vardagssamverkan brukar gå bra. Men när det händer något större och det pågår länge, då kan det bli bättre.

Projektet är indelat i fem de-

lar som ska utveckla olika områden. Ett av delprojekten rör utbildning och övning, det pågår fyra månader längre och ska ta fram underlag till kurser som bygger på vad projektet i övrigt kommer fram till.

– **Det finns redan många** utbildningar, men de behöver kanske uppdateras och utvecklas. Vilka nya utbildningar som behövs vet vi inte i dag, men för framtiden behövs ett grundpaket med kompetenshöjande åtgärder. Det här är ingen engångsfluga.

– Jag tror också att vi behöver fler tvärssektoriella utbildningar som involverar flera organisationer, det förbättrar samverkan.

■ **Finns det inriktning mot någon speciell typ av övningar, exempelvis stora eller små övningar?**

– Jag tror båda typerna behövs. Jag vill gärna se att vi ibland gör småövningar i ett planeringsstadium som leder fram till en storövning, då vet deltagarna vad de ska göra när storövningen kommer. Jag vill också se fler oannonserade övningar som testar stressförmågan.

PER LARSSON

FAKTA

Ledning och samverkan

■ Projektet ska förbättra förutsättningar att hantera olyckor, kriser och andra extraordinära händelser.

Syftar till att samordna, stödja och utveckla såväl sammanslutningars som enskildas förmåga att leda och samverka. Projektet drivs av MSB, ytterligare cirka 40 myndigheter och organisationer medverkar. Arbetet genomförs i fem delprojekt som genomförs parallellt:

1 Riktlinjer för ledning och samverkan – ska resultera i enklare handbok och fördjupad analys.

2 Stabs- och ledningsfunktion – ska resultera i riktlinjer och rekommendationer.

3 Lägesbild och informationsdelning – ska resultera i förslag till strukturer och kunskapsmaterial.

4 Teknik och system – ska resultera i ramverk för funktionalitet mellan system.

5 Utbildning, övning och kompetens – ska resultera i plan för kompetenshöjning genom utbildning och övning.

■ De fyra första delprojekten ska redovisas 30 juni 2014, del 5 31 oktober 2014.

Trygghetslarmet säkras med Rakel

ÄLVSJÖ

Vissa trygghetslarm i Östersund ska säkras med Rakel.

– Där det kan finnas problem med annan telefoni kommer vi att använda Rakel, säger Kjell Thuné, tekniker i kommunen.

■ Östersund är först i landet med att använda Rakel för hemtjänstens trygghetslarm.

– Den fasta telefonin via koparkabel kopplar Telia ner undan för undan. IP-telefoni eller mobilnätet är två lösningar. Men vi måste ha fler alternativ och med Rakel har vi inte hittat några brister. Vi har i stället fått bättre ljudkvalité, säger Thuné.

Östersunds kommun har 1 500 trygghetslarm. Vissa finns hos boende dit hemtjänstpersonalen har åtta mil enkel resa. Men brister i täckningen är inte enbart ett glesbygdsproblem.

– Det kan lika gärna vara inne i stan som täckning med IP eller GSM är instabil, och där kommer vi att använda Rakel. Det handlar totalt om ungefär

Valmöjlighet

”Vi måste ha fler alternativ och med Rakel har vi inte hittat några brister.”

Kjell Thuné, Östersunds kommun

15 procent av trygghetslarmen.

Under våren har testverksamhet pågått hos fem personer med trygghetslarm. Efter sommaren räknar Thuné med att larm kopplade till Rakels telematikabonnemang ska drivas i ordinarie verksamhet.

– En fördel med Rakel är att det även ger oss kontroll på funktionaliteten. Vi kan se om det finns elproblem, om backup används eller om larmknappen har dålig elförsörjning. Den informationen kan inget annat system ge.

Användarna kommer att ha samma trygghetslarm som tidigare. Förändringen är att de får ett modem (en sändare) som ansluts till larmet, i stället

för koppling via telefonjacket. För hanteringen innebär det inga skillnader.

Den testsändare som finns i dag är stor och klumpig, men utveckling pågår.

– Ett företag håller på att ta fram ett mindre och smidigare modem och det har testats av de fyra största tillverkarna av trygghetslarm. Eftersom det finns runt 200 000 trygghetslarm i landet finns det ett kommersiellt intresse

För att trygghetslarm via Rakel ska fungera behövs en larmcentral som kan förmedla dem.

– SOS-Alarm släpper ifrån sig den verksamheten, vi behöver därför hitta en larmcentral

Installatören Kent Lidén visar Ulla Björkman hur hennes nya sändare till trygghetslarmet kommer att se ut.

FOTO: KJELL THUNÉ

som arbetar med Rakel.

Kostnadmässigt tror Kjell Thuné inte att det blir någon större skillnad.

De fasta avgifterna via Rakel är dyrare jämfört med GSM-nätet, men avgift per samtal/meddelande uteblir.

Fram till årsskiftet fanns det drygt 500 telematikabonnemang i Rakel.

– För att få teckna ett abonnemang krävs att man är verksam inom området ordning, säkerhet och hälsa, samt att man är kund och har en Rakel-licens, säger Urban Rönqvist, MSB.

Startavgift för telematik är 2 600 kronor, månadsavgift är 85-180 kronor beroende på omfattning av tjänster.

PER LARSSON

Teleavbrott i två dagar – då mognade Rakel-diskussionen

ÄLVSJÖ

I höstas låg telefonväxeln i Katrineholm nere under två dagar.

Det skapade insikt om nyttan av ett robust system.

■ – Jag kan varmt rekommendera att ha en Rakelmobil hos personalen som sköter växeln och på IT-avdelningen, säger kommunens säkerhetsstrateg Johan Harter.

Ansvariga i kommuner berättar ibland om svårigheten med att få personalen att använda Rakel.

I Katrineholm kom efter teleavbrottet i stället kritik mot att bara chefer hade Rakel.

– Det var många som insåg sårbarheten i de system vi har. Och de förändringar som gjorts är att nu delas inte Rakelmobilerna ut hierarkiskt, utan till de som är ingångsvägar i olika verksamheter. I dag har vi 18 Rakel-

Johan Harter

mobiler fördelade på nyckelpersoner, det skapar tydlighet i vår krisorganisation, säger Johan Harter.

På ett naturligt sätt knöts verksamheter samman och på köpet fick man en robust och tydlig kommunikation, konstaterar Harter.

Rakel används inom kommunen främst för att skicka textmeddelanden. För att öka vanan att använda mobilen aktiverar Harter medarbetare dagligen.

– Strax efter åtta varje mor-

gon ropar vi ut god morgon. Det ger en daglig kontakt och gör att medarbetarna vågar prata i mobilen. Varje fredag skickar jag ut en gåta att svara på för att öka vanan att använda knapparna. För att få alla att använda Rakel kan det inte vara allvarligt jämt, vi har sagt att det ska vara både enkelt och roligt.

För att göra Rakel till ett verktyg i vardagen har Harter några råd:

■ Sätt inte en siffra på antal mobiler, prata istället om principer och vad ni vill. Det

här handlar om samhällsviktig verksamhet.

■ Prata inte teknik, prata kommunikation. Det handlar om hur vi vill kommunicera och med vem.

■ Ha ett tydligt beslut från politiken och lös den ekonomiska frågan först.

PER LARSSON

Läs mer

Fler artiklar från Rakel-dagen finns att läsa på www.tjugofyra7.se välj kategori "Rakel".

Till Grönland på jakt efter Nordenskiölds vrak

■ 1878 startade Adolf Erik Nordenskiöld en expedition för att finna Nordostpassagen.

I sommar deltar Linnéa Grahn, brandman i Karlstad, i en expedition till Grönland för att finna Nordenskiölds sjunkna fartyg Vega.

– Historiskt är det här en milstolpe, men kanske något bortglömd. Vi hoppas lokalisera fartyget som kan ligga på 500 meters djup, säger Linnéa Grahn.

Linnéa Grahn

Det är äventyraren Ola Skinnarmo som startar en marinarkeologisk expedition. Linnéa Grahn har rest med Skinnarmo tidigare, bland annat när prins Albert av Monaco skulle åka hundspann sista breddgraden till Nordpolen och för fyra år sedan var hon med på delar av resan när Skinnarmo följde Nordenskiölds rutt genom Nordostpassagen.

– Tidigare har jag varit koordinator och skött verksamheten runtomkring. Nu är jag med som renodlad expeditionsdeltagare, det ska bli kul.

Vraket ska ligga 100 sjömil från Mellvillebukten vid nordvästra Grönland.

– Vi har positionen var Vega förliste. Eftersom fartyget sjönk snabbt är förhoppningen att det ligger rakt ner.

Adolf Erik Nordenskiöld lämnade Stockholm 1878, seglade runt Skandinavien, norr om Ryssland och blev den förste att både finna och ta sig igenom Nordostpassagen. Det var inte en resa utan problem. Vid Tjukthervälön i östra Ryssland fastnade Vega i packis och där satt man i tio månader. I juli 1879

Fartyget Vega kan ligga på 500 meters djup. Linnéa Grahn ska försöka hjälpa Ola Skinnarmo att hitta det.

släppte isens grepp och Vega kunde till slut seglas genom Berings sund ner i Stilla havet. Hemfärden gick sedan via Asien och Medelhavet. 24 april 1880 anlände Nordenskiöld Stockholm under stor uppståndelse.

Vega såldes sedan till ett skotskt rederi som använde fartyget för dess ursprungliga syfte, val- och säljakt. 1903 förliste Vega utanför Grönlands kust.

18 juni seglar Skinnarmos expedition från Stockholm mot Grönland med Martin Jakobsson, professor i maringeologi vid KTH, som en av deltagarna.

– Vi kommer att använda en undervattensrobot som kan gå djupare än 500

meter, den ska scanna av havsbotten för att finna Vega, berättar Linnéa Grahn

Själva eftersökningsarbetet ska ske under några veckor i augusti. Poängen med resan är att lokalisera fartyget. Lyckas det är nästa steg att skapa intresse för att bärga Vega.

Resan kan bli tuff. Men Linnéa Grahn har varit med förut och vet vad hon kan vänta sig.

– Allting på fartyget tenderar att röra sig och måste bindas fast. Själv måste man på däck hela tiden hålla i sig i något och blir som trebent. Men man vänjer sig. Det tuffaste är om man blir sjösjuk för länge, det tar på krafterna.

Linnéa grubblar inte över hur hon ska klara själva resan, men kanske hur hon ska klara att träna på ett fartyg som är 17 meter från för till akter.

Hon tränar nämligen för VM i multisport i Costa Rica i december. Linnéa Grahn är en av fyra tjejer från Karlstad i ett helt kvinnligt lag, det enda i Europa. En multisporttävling pågår i sju dagar, för det krävs träning. Normalt kör hon 15 timmar i veckan.

– Jag har bett min gamla friidrotts tränare om ett träningsprogram anpassat för ytorna på fartyget. Vi får se vad det blir.

PER LARSSON

LINDSTRÖM

Brainstorm på reklambyrå...

NYTT OM NAMN

Ida Texell blir ny brandchef i Attunda i sommar. Hon kommer från Räddningstjänsten Syd där hon jobbat som operativ chef.

Ludwig Tejler, tidigare räddningschef i Sörmlandskusten, är numera anställd som brandingenjör i Södertörn.

Daniel Sirensjö är chef för skadeavhjälpande verksamhet vid Räddningstjänsten Hässleholm, han var tidigare konsult på WSP Brand & Risk i Kristianstad.

Detlef Teske, Räddningstjänsten Östra Götaland, är ny förbundsordförande för Ungdomsbrandkåren Sverige.

Gunnar Ohlén slutar som räddningschef i Stenungsund och börjar på länsstyrelsen Västra Götaland.

Lars Lagebo, tidigare ställföreträdande räddningschef, har klivit upp ett steg till räddningschef i Eskilstuna efter Owe Thörn som gått i pension.

Stefan Ekholm är ny räddningschef för Sörmlandskustens räddningstjänst. Han var tidigare ansvarig för utbildning i samma organisation.

Robert Jönsson har slutat vid Brandteknik, Lunds tekniska högskola, och är nu egen företagare.

Max Ekberg lämnar Södertörns brandförsvaret för jobb på SKL där han ersätter Marcus Cato.

Kedjehus för övning

■ Revinge bygger för verklighetstrogen insatsträning

Bränder som sprider sig i rad- eller kedjehus är allt för vanligt.

Nu ska MSB Revinge bygga kedjehus på övningsområdet för att utveckla räddningstjänstens kunskap att släcka bränderna.

■ – Det är viktigt att husen visuellt ser ut som i verkligheten och att man kan få brandspridning på samma vis som i riktiga kedjehus. Det här är inget containersystem, säger Dennis Göransson, lärare på Revinge.

Planen är att bygga två hus på en och en halvplan som är sammanlänkade av en carport.

Alla bränder som kan tänkas uppstå i en bostad ska kunna övas. En kraftig bilbrand i carporten som sprider sig till husen är ett av alternativen. Men det kan lika gärna vara sängrökning, torrkokning eller skorstensbrand.

– Vi är inte ute efter extrema bränder, mer att branden kry-

per vidare i diverse utrymmen.

Hur det brinner och hur branden sprider sig ska kunna styras av läraren, bland annat i förhållande till hur insatsstyrkan sköter sitt arbete. Att scanna av rätt utrymmen med ir-kamera blir också en del av utbildningen.

– För att genomföra övningar kommer det här kräva utbildning av våra lärare och det kommer att kräva mer resurser att hålla den här typen av övningar.

Tanken är att bygga med lecablock, stålkonstruktion i taket som har kassetter som det går att elda i. Möbler och annan inredning blir i stål. Det ena huset ska vara ombyggt med öppen planlösning tillnock, det andra i original som ett typiskt 70-talshus.

– Lösningen med lecablock är bra både pedagogiskt och miljömässigt. Materialet gör också att det blir lätt att åter-

Brand i kedjehus/radhus är inte ovanliga och ofta sprids branden till fler boenden. Nu ska Revinge bygga en övningsanläggning för mer verklighetstrogen träning.

FOTO: RÄDDNINGSTJÄNSTEN

ställa lokalerna, det går nog att elda två gånger om dagen om så önskas, säger Dennis Göransson.

Tidigare var containrar en vanlig lösning för brandövningar, något som allt mer frångås.

– Vi vill ha ut mer effekt av utbildning. Det håller inte att

kasta in en hög med ved i en container.

Kedjehusen är tänkta att användas i all utbildning, från SMO till brandingenjörer. Förhoppningen är att spaden sätts i marken efter semestern och att anläggningen är klar att tas i bruket efter årsskiftet.

Bättre stöd för preparandkurser

Lektionsunderlag för att genomföra preparandkurser med deltidsbrandmän har tagits fram.

– Det är ett förslag till upplägg och är framförallt ett stöd för räddningstjänstens instruktörer, säger Lennart Larsson, MSB.

■ Blivande deltidsbrandmän, eller räddningstjänstpersonal i beredskap, ska innan de går den sju veckor långa kursen i Räddningsinsats genomföra en preparandkurs på hemmaplan som omfattar två veckor.

Tidigare har räddningstjänsterna i huvudsak haft MSBs kursplan som vägledning.

Men nu har MSB dessutom tagit fram ett färdigt förslag på hur preparandkursen kan genomföras. Den är internetbaserad och på en webbsida finns studieschema över två veckor, som detaljerat ger exempel på innehåll och vilka utbildningsmålen är.

På webbplatsen finns också bildspel, filmer och litteratur som stöd i utbildningen.

– Eftersom många hamnar

Ett internetbaserat lektionsunderlag har tagits fram för att underlätta räddningstjänsternas arbete med preparandkurser när deltidsbrandmän rekryteras.

FOTO: JOHAN EKLUND

i beredskap direkt vid anställning är det också ett syfte att det här stödet ska ge deltagarna tillräcklig kunskap för att arbeta operativt innan de går utbildningen i Räddningsinsats, säger Lennart Larsson.

MSB har anlitat Värends räddningstjänst och räddningstjänsten i Ljungby för att ta fram utbildningsmaterialet.

– De har stor erfarenhet av

denna typ av utbildning och har svarat för det grundläggande arbetet som sedan paketerats av MSB. Det kändes angeläget att anlita räddningstjänster för produktionen eftersom det är just landets räddningstjänster som ska använda produkten.

Ett annat syfte med underlaget är att ge alla blivande deltagare på utbildningen i Räddningsinsats bättre möjlighet till likvärdig förberedelse.

– Trots att preparandkursen är ett antagningskrav så har det visat sig att nivån på förkunskaper för studerande i Räddningsinsats varierar, vilket medfört svårigheter såväl för den studerande själv, övriga deltagare samt lärare. Vi hoppas det här underlaget ger bättre förutsättningar att tillgodogöra sig hela utbildningen.

Den obligatoriska preparandkursen är 80 timmar och omfattar fem huvudämnen: brand, räddning, prehospitalt akut omhändertagande, farliga ämnen och organisation.

Det nya utbildningsförslaget erbjuder dessutom en tillvalsutbildning som omfattar 32 timmar. Där kan räddningstjänsterna välja om och vilka avsnitt de vill använda. De tre avsnitt som erbjuds är:

- rökdykarutbildning motsvarande kraven enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter
- grund för att utföra IVPA
- utökad utbildning i räddning/trafikolycka

Utbildningsunderlaget finns på www.preparandkurs.msb.se

Förslag för att minska skador vid tågolyckor

■ 50 förslag för hur antal skadade vid en tågolycka kan minskas presenterades vid en kurs i Revinge.

– Under våren ska nio studenter jobba vidare med ett förslag vardera, säger Rebecca Forsberg, Umeå universitet.

Nio masterstudenter, som studerar avancerad produktdesign vid Umeå Institute of Design, deltog i en årlig kurs i räddning vid stora tågkrascher.

Studenterna fick identifiera olika typer av problem relaterade till produktdesign som kan påverka utfallet av skador och räddningsinsatser vid tågolyckor.

Därefter redovisades hur dessa problem kan lösas genom produktutveckling, exempelvis bagagehyllor som är förslutningsbara och även kan användas som bårar.

– De nio masterstudenterna ska arbeta vidare med ett förslag var, Det betyder att vi kommer att få nio färdiga förslag på produkter, säger Rebecca Forsberg och fortsätter:

– Det är inte en fråga om en allvarlig tågolycka kan inträffa i Sverige, utan snarare när och var.

Läs mer

Längre artikel finns på www.tjugofyra7.se

Dags anmäla till höstens kurser

■ Sugan på kurs? Det är hög tid att anmäla sig till de kurser MSB erbjuder i höst.

– Det går fortfarande att anmäla sig till ett 20-tal kurser, exempelvis översvämning och rökdykarledare. Men vänta inte för länge, många av kurserna har sista anmälningssdag under sommarmånaderna, säger Tinja Nyström på MSBs utbildningsenhet.

Kurser erbjuds inom följande områden:

- Ledning och samverkan
- CBRNE händelser och oljeskadeskydd
- Naturolyckor
- Kriskommunikation
- Övning
- Olycksutredning
- Krisstöd
- Räddningstjänst

För mer information och anmälan, läs på www.msb.se/utbildning

Ett verkligt fall där ett stort antal radhusägare i Lerum i strid med detaljplanen inrett sina vindar diskuterades under Förebyggandekonferensen i Karlstad. Andreas Johansson och Erik Grunnesjö, Räddningstjänsten Storgöteborg, gick igenom fallet tillsammans med "arga juristen" Torkel Schlegel, MSB.

FOTO: GUNNO IVANSSON

Godkände retroaktivt

■ Kommunen valde silkesvantarna mot radhusägare

– Vill ni ha nåt att göra? Åk hem och kolla radhusen från 1970-talet.

Så uttryckte sig Erik Grunnesjö, Räddningstjänsten Storgöteborg under förebyggandekonferensen i Karlstad. Underförstått, gör ni det kommer ni att få fullt upp.

■ Det började med en bygglovsansökan till Lerums kommun i december förra året från en man som ville inreda sin radhusvind. Svaret kom direkt: det får du inte, det tillåter inte detaljplanen.

– Det tyckte han var konstigt eftersom han var den ende i sin länga som inte inrett vinden. Hela området består av inredda vindar, så han undrade vad det var frågan om, berättar Erik Grunnesjö.

Det blev upprinnelsen till en historia med snöbollseffekt som involverat byggnadsnämnden, räddningstjänsten

och högsta kommunledningen.

Bygglovshandläggaren ringde räddningstjänsten och tillsammans åkte de ut och inspekterade radhusområdet. Det består av längor med åtta radhus i varje.

– Vi konstaterade att det finns omkring 140 radhus i området, i ett eller två plan och att de flesta vindar är inredda. Detaljplanen från 1969 säger tydligt vindarna får ej inredas. Det rör sig alltså om svartbyggen – förutom tio som i strid med planen fick bygglov på 1980-talet.

Husen är inte särskilt bra byggda från början och gjorts ännu sämre genom att öppna upp trappor till vinden. I de flesta fall används vinden som sovrum.

– Varje länga är en enda brandcell och det saknas utrymningsväg från översta plan, säger Erik Grunnesjö.

Det kallades snabbt till ett informationsmöte med radhusägarna. De boende uppmanades

att inte sova på vinden, installera kommuniserande brandvarnare, skaffa brandsläckare och kontrollera hur vinden är byggd.

– Som en god och förhoppningsvis klok myndighet försöker vi uttömma alla möjligheter med information för att vi tror att den enskilde vill göra rätt. Och då var den omedelbara åtgärden de här rekommendationerna, säger Andreas Johansson.

Seminarier ställde frågan: vad säger lagarna?

– Det här är illa, ett väldigt stort problem som innebär att man enligt Lagen om skydd mot olyckor, LSO, högst troligt kan ställa långtgående krav. Man skulle definitivt kunna säga att vi förbjuder er att använda vinden eller kanske rent av kräva ett omedelbart återställande av brandcellsgränserna, säger Torkel Schlegel, chef för MSBs rättsenhet.

Torkel Schlegel tog på sig ar-

ga juristens roll: Ska ni nöja er med det här dåliga brandskyddet i ett helt år?

– Kommer ni inte att rikta några konkreta krav, föreläggande? I en villa svarar en familj för sin säkerhet. Det som speciellt med radhus är att en slarver påverkar allas säkerhet. Borde ni inte under tiden ställa en annan typ av krav?

– Jo, vi har tänkt i de banorna. Men dels har vi gett rekommendationerna och dels har vi tillsammans med kommunen försökt hitta en lösning som inte innebär återställning, som vi tror är den sämsta idén, säger Andreas Johansson.

Det hela utmynnade i att kommunen påbörjat arbetet med att ändra detaljplanen och i efterhand tillåta inredning av vinden. Kommunen har också anlitat och bekostat en brandskyddsprojektör som ska lämna förslag på brandskyddsåtgärder.

Om radhusägarna följt rädd-

ningstjänstens rekommendationer vet man inte.

– Vi såg ingen möjlighet att med kort varsel göra tillsyn i hundratalet radhus. Husägarna vet ganska väl vad som gäller. Fortsätter man att sova på vindarna med vetskap om förutsättningarna då har man gjort ett medvetet val, säger Andreas Johansson.

Från publiken kom frågan: Det här är ett fel som vi vet finns över hela landet. Det är inte så att det är fel på reglerna?

– Det är oerhört svårt att bygga vettiga radhus i tre plan. Det är i stort sett bara på gavelsidorna man kan få till en acceptabel utrymningsväg. Därför har reglerna egentligen aldrig varit anpassade för trevånings småhus överhuvudtaget, säger Anders Johansson, Boverket.

GUNNO IVANSSON

Kartlade riskerna och hjälpmedlen

Södertörn har kartlagt risker, vilka hjälpmedel som finns och åtgärder som behövs för att öka skyddet hos de som inte kan hantera en brand på egen hand.

– Tyvärr har utvecklingen av skyddet inte kommit så långt som vi önskat, vi har ännu inte fått rätt personer i kommunerna intresserade, säger Mats Sundbom, Södertörn.

För att alla ska ha ett tillräckligt skydd är individanpassat brandskydd en förutsättning, anser Södertörn.

Men för att genomföra det i brandförsvarsförbundets tio medlemskommuner krävs ett omfattande arbete som räddningstjänsten inte klarar på egen hand.

– Vi måste använda äldreomsorgen för arbetet. Vår uppgift är att vara tändstiftet och kunskapsbank.

För att finna formerna drog Södertörn igång ett omfattande arbete. Det gjordes målgruppsanalyser, intervjuer med de

Mats Sundbom

som behöver hjälpen och personal inom omsorgen. I en marknadsstudie kartlades vilka hjälpmedel som finns.

– Vi kände till de flesta, men ville se vad mer som fanns och gjorde en rejäl dammsugning. Vi snubbade också över Hjälpmedelsinstitutet, ett nationellt kunskapscentrum som ägs av staten och SKL, som hade exempel på teknik för äldre.

Hjälpmedelsinstitutet gav Södertörn bidrag och samordnade satsningar för att stödja utvecklingen av produkter och tjänster som underlättar vardag och boende för äldre.

Ett av de tekniska hjälpmedel som Södertörn lyft fram är ett påminnelse-system, en liten avläsare placerad på väggen som talar om vilken elektronisk utrustning i bostaden som är påslagen.

För att nå ut med budskapet föreläser Södertörn för chefer och beställare inom omsorgen. Hemtjänstpersonal försöker man nå via en interaktiv utbildning på egna hemsidan.

– De är så många och har dessutom svårt att avsätta tid. Därför valde vi en utbildning på nätet. Den tar 15-30 minuter att genomföra och kan göras när det passar. Utbildningen kan användas gratis av alla som är intresserade.

Södertörn anser att man står med en färdig verktygslåda. Problemet är att den används för lite.

– Kommunerna har inte varit så intresserade, eller inte fått de pengar som behövs. Jag rekommenderar att förankra så högt upp som möjligt i organisationen, gärna på politisk nivå. Och bedriv lobbyverksamhet.

Här finns Södertörns interaktiva utbildning: <http://www.sbff.se/Privatpersoner/Brandsakerhet-i-hemmet/Webbutbildning-i-brandsakerhet/>

Nationella strategin blev handlingsprogram

I sitt handlingsprogram tar Räddningstjänsten Karlstadsregionen avstamp i den nationella strategin för brandskydd.

– Den kan ses som ett allmänt råd. Det är jätteenkelt att skriva ett handlingsprogram med strategin som underlag, säger Björn Johansson, Räddningstjänsten Karlstadsregionen.

När Karlstadsregionens räddningstjänst skulle ta fram ett nytt handlingsprogram famlade man efter vägledning.

– Måste vi göra något nytt? Jag var ansvarig för de två första handlingsprogrammen och från länsstyrelsen kom synpunkten att det saknas mätbara mål. Vi har alltid nöjt oss med att det går inte att sätta mätbara mål för förebyggande, säger Hans Berged, ställföreträdande räddningschef.

– Vilken inriktning ger läns-

styrelsen? Vilka analyser har länsstyrelsen gjort av riskerna i länet? Hur ska vi jobba med förebyggande inom länet de kommande åren? Men vi fick inte mycket draghjälp från länsstyrelsen.

I stället lyfte man blicken ett snäpp. Den nationella strategin innehåller ganska mycket operativt och borde kunna hjälpa till att strukturera och prioritera mål- och visionsfloran.

Under sin tid på MSB var Björn Johansson med om att arbeta fram strategin och Karlstadsregionen har använt sig av samma process.

– Jag sysslade också mycket med handlingsprogram och insåg att det är precis så här man jobbar när man tar fram ett kommunalt handlingsprogram. Strategin är ett nationellt handlingsprogram och ska man ta fram ett lokalt handlingsprogram känns det

jättedumt att inte utnyttja det här. MSB har verkligen grottat ner sig och gjort grundanalyserna och granskat till exempel dödsbränderna på djupet, säger Björn Johansson.

Det krävs kompletteringar med lokal riskbild och egen statistik som hämtades från MSBs statistikprogram Ida. Nu finns konkreta mål som att noll dödsbränder ska inträffa under mandatperioden och att bostadsbränderna ska minska med tio procent.

– Den nationella strategin stämmer också bra med ett antal övergripande mål som direktionen fastställt för mandatperioden. Bland annat att vi ska vara en drivande kraft för tryggt och säkert samhälle. Det blir en röd tråd även lokalt. Grunden i strategin ger oss större tyngd, säger Björn Johansson.

GUNNO IVANSSON

– Nyckeln för att ge riskgrupper säkrare förutsättningar är ett individanpassat brandskydd, säger Malin Vestin, brandingenjör på MSB. Nu finns en vägledning för individanpassat brandskydd

Brandskydd som passar individen

De stora riskgrupperna för brand i hemmet är kända. Värst drabbas de som inte kan agera själva.

– Nyckeln för att ge dem säkrare förutsättningar är ett individanpassat brandskydd, säger Malin Vestin, brandingenjör på MSB.

■ En vägledning för individanpassat brandskydd, Brandsäker bostad för alla, har tagits fram av en arbetsgrupp som letts av MSB.

– Det finns många äldre och funktionsnedsatta som har hjälp i hemmet med service i någon form. Men brandskyddet förutsätter att du kan utrymma själv. Vad spelar det för roll om brandcellen är säker och brandvarnaren fungerar om man inte kan ta sig ut på egen hand? säger Malin Vestin.

De flesta som omkommer i bränder är äldre eller har någon form av nedsättning som begränsar den egna möjligheten att sätta sig i skydd, påverkan av alkohol eller mediciner är inte heller ovanligt. Rökning eller spisen är vanliga orsaker till bränder.

– Jag tror de flesta kommuner är medvetna om vilka personer det är som har begränsad förmåga att uppfatta att det brinner eller att utrymma. Det gäller att finna den personal som kan hjälpa till för att ge dessa människor ett lämpligt brandskydd.

Vägledningen beskriver hur man kan arbeta med individanpassat brandskydd, från kartläggning till genomförande och utvärdering. Det ges också tips, konkreta exempel, förslag på utformning

av checklistor och informationsblad.

– Målgruppen är politiker, beslutsfattare som kan påverka brandskyddet i folks hem, samt personal på kommunala förvaltningar som i dagligt arbete träffar dessa personer, exempelvis hemtjänstpersonal och biståndshandläggare. Vi tror även att räddningstjänsten har en viktig roll som initiativtagare och motor.

I Uppsala kommun är hemtjänstpersonalen positiv till att använda de nya checklistorna och människorna de besöker uppskattar det.

– Personalen känner att de gör skillnad och att de nu har möjlighet att göra något med de risker som tidigare uppmärksammades men som de inte riktigt visste hur de skulle hantera, säger Carina Kumlin, avdelningschef på kontoret för hälsa, vård och omsorg.

Ett exempel på vikten av individanpassat och inte slentrianmässigt skydd gav den äldre rörelsehindrade kvinna som förklarade att hon inte ville ha en brandvarnare, eftersom hon vid brand skulle dö i sin säng till ljudet av en tjutande brandvarnare.

Arbetsgruppen som tagit fram vägledningen har haft representanter från MSB, Socialstyrelsen, Örebro kommun, Varbergs kommun, Linköpings kommun, Räddningstjänsten Syd, Uppsala kommun, samt Brandskydds-föreningen.

Vägledningen finns att ladda ner från msb.se

PER LARSSON

Hela Stockholms län bytte till Rakel

■ Storstockholm väljer systemet även för rökdykning

Räddningstjänsterna i Stockholms län klev i våras in i Rakels värld.

– Vi gick över i skarp drift samtidigt, och det har gått över förväntan, säger Bengt Wall, projektledare i Storstockholms brandförsvär.

■ Södertörn och Attunda har gått över till Rakel på ledningsnivå, Storstockholm och Norrtälje valde att kliva in fullt ut.

– Den enda analoga kommunikation vi har i dag är vid rökdykning, men vi kommer att gå över till Rakel även där, säger Bengt Wall.

Han fick för två år sedan uppdraget att starta arbetet med införande av Rakel i organisationen. Övriga räddningstjänster i länet bjöds in i arbetet.

– Vi var överens om att oavsett om vi inför Rakel i olika omfattning så måste vi kunna kommunicera med varandra, så vi gjorde arbetet tillsammans med gemensam kravspecifikation och upphandling.

Det var ett digert arbete. Bengt Wall konstaterar att enbart från första året finns 1 100 timmar protokollförda sammankomster, tillkommer gör en mängd arbetsmöten.

– Framförallt tog det tid att formulera kravspecifikationen. Men det var bra att vi lade ner arbete på den. Upphandlingen kunde sen genomföras utan någon överklagan, vilket annars varit mer regel än undantag.

För att få personalen mer inövad och motiverad förlängdes utbildningen några månader. 5 mars klockan 10.00 skedde övergången i hela länet.

– Vi hade beredskap och en nödknapp för att återgå till analogt system vid problem, men den behövde inte användas.

Enbart Storstockholm har 422 Rakelmobiler i daglig användning för ledning och operativ verksamhet. All utryckningspersonal använder Rakel, mobilerna följer befattningen. En "superanvändare" på varje station har utbildats som i sin tur utbildar personalen på stationen.

I sommar ska Storstockholm även börja använda Rakel vid rökdykning.

– Det är en fördel vid rökdykning i exempelvis tunnlar där annan kommunikationsutrustning har svårt att klara kontakten.

Bengt Wall kan konstatera att det är en stor förändring att

byta hela radiosystemet. Samtidigt är det ändå bara ett hjälpmedel. Och med 12 000 larm per år får man ganska snabbt vana att använda den nya tekniken.

Under förberedelserna har diskussioner förts med främst länsstyrelsen, polis, ambulans och SOS Alarm om hur operativ samverkan ska ske med hjälp av Rakel.

– Samverkan med polis och ambulans har blivit enklare. Gemene användare kanske inte upplever att arbetet blivit lättare, men jag tror de känner att vi moderniserar och följer samhällsutvecklingen.

■ **Vad är det viktigaste för att nyttja Rakel rätt?**

– Att lära sig använda rätt talgrupp vid rätt tillfälle.

Storstockholms kostnad för att införa Rakel hamnade på 6 miljoner kronor. Därtill har 2 miljoner satsat på investering i mobilt ledningsstöd, varje utryckningsfordon har bärbara datorer som sänder via Rakelnätet. Den totala driftskostnaden för 2013 är beräknad till 3,1 miljoner, inkluderat alla abonnemang och licenser.

PER LARSSON

Den nya modellen av skogsbrandsdepåer. Under året ska samtliga containrar bytas ut.

FOTO: MSB

Nya depåer för skogsbrand för 20 miljoner

Landets skogsbrandsdepåer får under året helt nya containrar och delvis ny utrustning.

– Sju byts ut fram till första veckan i juli, övriga i höst, säger Berth Solberg, MSB.

■ Depåerna är en extra resurs vid stora bränder och har funnits på 14 platser i många år. Nu blir det tolv depåer ute i landet, samt att två placeras på MSBs centralförråd i Ljung.

– Vitsen är att om en container används så kan en av resurserna i Ljung skickas till den depå som blivit tömd. Den container som används skickas sedan tillbaka till Ljung för återställning, säger Berth Solberg.

2008 togs en prototyp för nya skogsbrandsdepåer fram. I år fick man loss pengar och 20 miljoner investeras i utbytt utrustning.

– Inför investeringarna fick alla lokalanvariga för depåerna lämna synpunkter på vilken utrustning som behövdes och vi har i största mån försökt tillgodo se dem.

Några av önskemålen var skuminjektor och ryggsprutor, vilket nu kommer att finnas i de nya containrarna. Skuminjektorn används för att sänka släckvattnets ytspänning, vilket gör att vattnet lättare tränger ner i marken.

■ Skogsbrandsdepåerna innehåller i övrigt:

Sexhjulig med slangupprullare monterad på flaket, två motorsprutor, fyra mindre pumpar, motorsågar, vattenspridare, elverk för belysning med mera, en rad olika grenrör och strålrör samt mer än 20 000 meter slang i olika dimensioner.

■ **När är det lämpligt att använda utrustningen i depåerna?**

– Grunden är att kommunen ska klara att hantera sina risker. Men när händelsen är alltför komplex eller långdragen att inte ens samlade resurser i regionen räcker till, då är MSBs förstärkningsresurser en extra back-up. Och när de behövs ska resurserna begäras ut, de är till för att användas.

Skogsbrandsdepåerna kan begäras ut av räddningsledaren eller länsstyrelsen via MSBs tjänsteman i beredskap som i sin tur larmar närmaste depåkommun.

För att få bättre spridning av resurserna har några av depåerna flyttats till andra orter. Nya platser är Östersund, Sundsvall och Strängnäs. Övriga platser är: Boden, Skellefteå, Dorotea, Söderhamn, Ludvika, Bengtsfors, Vetlanda, Högsby och Ljungby. Dessutom finns två reservdepåer vid MSBs förråd i Ljung.

PER LARSSON

Nytt pris på Rakel-abonnemang

6 000 kronor.

Så mycket kostar ett Rakel-abonnemang för kommunerna fram till 31 december 2018. Och med ambition att nivån ska gälla även därefter.

■ Prissänkningen finansieras ur krisberedskapsanslaget där också pengar öronmärks för samverkan.

Staten ersätter kommunerna för uppgifter de har enligt lagen om extraordinära händelser och höjd beredskap. Det handlar om cirka 290 miljoner kronor om året.

MSB och SKL har tecknat en ny kommunöverenskommelse som gäller från 1 januari 2014.

En del av innehållet i nuvarande överenskommelse är inte längre relevanta och justeras eller plockas bort.

I stället inrättas från nästa år ett samverkanstillägg på totalt 74 miljoner och som initialt gäller 2014-2018.

Summan fördelas i två potter:

■ 37 miljoner går till att sänka priset på Rakel-abonnemang med 3 500 kronor för att stimulera anslutning. Kostnaden blir 6 000 per abonnemang.

■ 37 miljoner är samverkansersättning för stimulera samverkan mellan kommuner och andra aktörer.

Samverkansersättningen ställer krav på att förberedelser för extraordinära händelser, utbildning och övning med mera ska ske i samverkan.

Kommunerna får 2,10 kronor per invånare. 44 kommuner i de tre storstadsregionerna har utökade krav om samverkan och får i stället en schablonersättning.

blonersättning.

MSB följer upp att pengarna används på rätt sätt, normalt via länsstyrelserna, och kan fatta beslut om reducerad ersättning om så inte skett.

– Överenskommelsen innebär tydligare mål, mer fokus på samverkan och bättre uppföljning vilket är en bra grund för att utveckla kommunernas krisberedskap, säger Helena Lindberg, generaldirektör på MSB.

Priset för Rakel gäller från 1 januari i år, har fastställts även för övriga abonnenter som inte berörs av överenskommelsen med SKL.

Landstingen betalar 7 500 kronor under 2013, kommersiella bolag och statliga myndigheter som inte har Rakel reglerat i regleringsbrev betalar tills vidare 9 500 kronor.

Olycksundersökningar tas inte tillvara

■ Dålig intern förmedling, visar studie

Många olycksundersökningar är bortkastat arbete. Erfarenheter och lärdomar förs inte vidare.

Det säger en studie gjord av brandingenjörstudenterna Lina Lejonklou och Henrik Andersson.

■ Rapporten "Olycksundersökningar – vad händer sedan?" är Lejonklous och Anderssons examensarbete vid Lunds tekniska högskola.

Den visar att undersökningar som svenska kommuner genomför om olyckor inte får den effekt de skulle kunnat få för fortsatt olycksförebyggande, eftersom svenska myndigheter är för dåliga på att förmedla informationen internt.

Det finns en grundprincip i statlig verksamhet om att förebyggande arbete ska utvecklas genom inhämtande och förmedlande av information, men detta stämmer alltför sällan överens med verkligheten, konstateras i rapporten.

Den dåliga erfarenhetsåterföringen har många orsaker,

skriver Lejonklou och Andersson. Delvis beror det på bristen på nationellt övergripande rutiner för rapportering, men även på sekretessregler som hemlighåller exempelvis produktnamn i olycksrapporter.

I rapporten intervjuas bland andra Marianne Stålheim vid MSB, som efterlyser mer publicering om olycksförebyggande åtgärder i fack- och branschtidningar.

Fjorton regionala samordnare tillsattes 2011 av MSB, med uppgift att stötta kommunerna med kompetens och erfarenhetsåterföring angående olycksförebyggande. Dessa samordnare uttrycker i studien frustration över svårigheter i arbetet.

Dan-Ola Sandén, en intervjuad regional samordnare, tycker att det saknas möjligheter för samordnare att ta del av de utredningar som görs.

"Utredningarna kan finnas hos MSB flera månader innan jag får tillgång till dem. Detta är något jag sagt till om, att

jag vill veta vilka utredningar som skickas in, för det vet jag inte idag".

Lejonklou och Andersson menar att om en regional samordnare inte tar del av en olycksundersökning blir det omöjligt att samordna åtgärdsarbetet som vederbörande undersökning föreslår.

Lejonklou och Andersson rekommenderar en nationell databas för olycksrapporter, hos till exempel MSB. Fanns olycksrapporter samlade och lätt sökbara skulle det underlätta för regionala samordnare. De skriver också att räddningstjänsten bör lägga mer fokus på konkreta åtgärdsförslag i sina olycksrapporter. Idag är fokus istället ofta främst på att dokumentera erfarenheter.

FREDRIK DAHLSTEDT

Fotnot: Rapporten finns att ta del av på http://lajna.se/bilder/bloggbilder/12/12/andersson_lejonklou_olycksundersokningar_vad_hander_sedan.pdf

Riskcenter – utställning för barn

■ Vad är risk? Undviker vi den eller utsätter oss för fara?

Arkitektur- och designcentrum i Stockholm, tidigare Arkitekturmuseum, har haft ett projekt om risk och säkerhet riktat till barn.

Riskcenter är en pedagogisk och upplevelseorienterad utställning som locka stora skaror skolklasser i främst mellanstadieåldern till museet.

– Besökstiderna för skolklasser har varit fulltecknade, säger Maria Östman, kommunikatör på Arkitektur- och designcentrum.

Projektet och utställningen skapades av den brittiska designern Onkar Kular i samarbete med arkitekten Inigo Mills. Det blev en interaktiv installation som kan likna en kuliss där besökarna kliver omkring i vardagliga miljöer.

I miljöerna kombineras design och produktutveckling med säkerhetsaspekten Risk-

Skolbarn besöker utställningen Riskcenter.

FOTO: ARKITEKTUR- OCH DESIGNCENTRUM

center tar upp fysiska faror som trafik, brand och vatten i vardagliga miljöer, både inomhus och utomhus. Men besökarna, främst barn, möter

även frågor kring faror på internet och antisocialt beteende.

Utställningen pågick till 5 maj och stöttades av MSB.

Lag om fotografering omfattar inte insatser

En lag om kränkande fotografering föreslås träda i kraft 1 juli.

Kan det påverka räddningstjänsters möjligheter att filma eller fotografera vid larm?

■ Det har på sina håll framkommit farhågor att möjligheten att filma insatser, bland annat för överföring av direktbilder från olycksplats till stabsfunktion, skulle kunna omfattas av lagen.

– Jag ser inga som helst problem med lagen i det avseendet. Det framgår i paragrafen vad som anses som fredade zoner från fotografering, säger Johan Rådman, jurist på MSB.

Upprinnelsen till lagen är ett fall där en flicka blev fotograferad i smyg av sin styvpap-

pa. Kameran var placerad i en tvättkorg. Det enda lagstöd som eventuellt fanns för att fålla pappan var sexuellt ofredande.

Den nya lagen är till för att skydda den personliga integriteten, förslaget avser fotografering som sker i hemlighet och kan vara kränkande. Det är specificerat till fotografering inomhus, exempelvis i bostad, toalett eller omklädningsrum.

Johan Rådman ser inte att dokumentation av insatser, medan de pågår eller efteråt, kan omfattas.

Om någon begär ut bilden eller filmen för att ta del av den, kan den då ses som en offentlig handling?

– Handlingen kan omfattas av sekretess.

PER LARSSON

Räddningstjänst i förändring diskuteras

■ 17-18 september bjuder MSB tillsammans med Karlstads universitet och SKL in till ett seminarium om förändringar i räddningstjänsten.

Tonvikten ligger på jämställdhet, såväl internt i organisationen som gentemot medborgarna för att garantera att alla får likvärdig service.

Seminariet kommer att ta upp motståndet, det öppna och det dolda. Några av de forskare som länge följt räddningstjänsten presenterar också sina resultat.

Brandskydd i kläder testat av SP

■ MSB har med hjälp av SP i Borås gjort en studie av brand i kläder där olika material jämförts för att se om något skyddar bättre mot brand.

– Resultatet förvånade oss en del. Det visade sig att inget material är direkt bättre än något annat. Tiden mellan en utlöst detektor och att drabbas av en andra gradens brandskada är kort, 10-30 sekunder.

Testerna gjordes bland annat som underlag för eventuell framtida reglering av brandskydd i vårdboenden. Testerna spelades in och filmerna kan användas som information till vårdpersonal för att öka medvetenheten om hur snabbt det går när det börjar brinna.

Färre drunknar i Gävle

■ Under perioden 2003-2007 fick räddningstjänsten in ett anmärkningsvärt stort antal larm om drunkningsolyckor från ett avsnitt av Gavleån från Tolvfors kraftstation till utloppet vid Alderholmen i Gävle.

Flera av händelserna fick dödlig utgång.

I ett politiskt handlingsprogram beslöt kommunen att skydd mot drunkningsolyckor skulle vara ett prioriterat område.

Brand- och olycksutredare Per Ringqvist fick i uppdrag att inventera riskerna och föreslå lämpliga åtgärder.

De flesta som ramlat i Gavleån hade hamnat där oavsiktligt, ofta genom att de hade snubblat, halkat eller av annan orsak fallit i vattnet. Det förekom

också att man cyklat eller med annat fordon råkat köra ner i ån.

Det inträffade också en del händelser med personer som avsiktligt hoppade i Gavleåns vatten.

Alkohol var en vanlig bakomliggande orsak till de drunkningstillbud som inträffade i den nedre delen av Gavleån. Många personer går där när de ska hem efter besök på stadens krogar.

I den övre delen av ån, förbi sjukhuset och Boulongerskogen, förefaller det i stället vara psykisk ohälsa som är den främsta bakomliggande orsaken till mer eller mindre avsiktliga bad i ån.

De följande åren utreddes och analyserades alla drunk-

Tillbud och drunkningar har minskat kraftigt i Gavleån efter att kommunen gjort en rad åtgärder. Bland annat har skyddsräcken placerats där det är möjligt.

FOTO: GÄSTRIKE RÄDDNINGSTJÄNST

ningstillbud i Gavleån. Åtgärder vidtogs efter hand och gav tydligt utslag i statistiken med färre olyckor.

De följande fem åren sjönk såväl tillbuden som de allvarliga olyckorna rejält. Från att under den tidigare femårsperioden 2003-2007 ha inträffat 31 drunkningstillbud med sex omkomna människor sjönk

antalet 2008-2012 till 15 tillbud med endast en omkommen.

Gästrike Räddningstjänst saknar räddningsdykare i beredskap och tillåts endast göra eftersök och livräddande insatser från ytan.

Men inte vid någon av de undersökta olyckorna har det kunnat fastställas att liv kunnat räddas om räddningstjäns-

ten hade förfogat över räddningsdykare.

Artikeln bygger på en rapport av Per Ringqvist, Gästrike Räddningstjänst.

Gävles skyddsåtgärder för att minska olyckorna

■ Skyddsräcken saknades på flera ställen utefter Gavleån. Bristen kunde i stor grad sammankopplas till de platser där olyckorna har inträffat. Räcken monterades på de platser där det var praktiskt möjligt.

■ Vid de ställen där kajen är försänkt försågs trapporna med skyddsräcken så att det finns något att hålla sig i.

■ Betongsuggor eller andra flyttbara hinder placerades så att de hindrar fordon att ofrivilligt eller med avsikt kan rullas ner i Gavleån.

■ Hinder i form av trösklar anordnades i sluttningar för att hindra barnvagnar och andra smärre hjulburna fordon att av-

misstag rulla ner i ån.

■ Hängkättingar och kajstegar var tidigare en bristvara men har nu kompletterats. De finns nu i stort antal samt är försedda med belysning för bättre upptäckt i mörker.

■ Livräddningsbåtar har vid

Kajstegar är numera utplacerade var 25e meter och försedda med led-belysning.

flera tillfällen använts av såväl privatpersoner som av poliser. De har varit skillnad mellan liv och död för den nödställda. Flera båtar har utplacerats.

■ Varningsskyltar som är vandaliserade eller är dåligt underhållna motarbetar sitt syf-

Stumpar efter avsågade stolpar har eliminerats.

te. De ger ett intryck av att det som står på skylten inte är särskilt viktigt. Underhållet har utvecklats.

■ Bristfällig belysning i Gavleåns närhet har åtgärdats.

■ Stumpar efter avsågade stolpar, som stack upp ur stenka-

jen och innebar en uppenbar risk att snubbla, har eliminerats. ■ Vandalisering av livräddningsutrustning och andra redskap är tyvärr vanligt. Rutiner för tillsyn och åtgärder måste fastställas. Om de så kallade frälsarkransarna placeras på egna stolpar ökar deras status och de får vara ifred bättre.

Drunkningar Gävle

År	tillbud	Döda
2003	5	0
2004	5	2
2005	5	0
2006	8	2
2007	8	2
Totalt 03-07	31	6
2008	2	1
2009	2	0
2010	5	0
2011	2	0
2012	4	0
Totalt 08-12	15	1

FAKTA

Gavleån

■ Rinner genom de centrala delarna av Gävle och mynnar i Bottnhavet.

■ Vattendjupet varierar men uppgår på de flesta ställen till mer än två meter.

■ I sin yttre del är stränderna utformade som kajer som saknar skyddsräcken. Längre in mot centrum är stränderna mer eller mindre sluttande.

Livsfara vid felaktig jordning

■ Missuppfattning vid järnvägsolycka

■ Vid 18.30-tiden en vinterdag ser vittnen på Karlbergs station i Stockholm hur en man i 20-årsåldern plötsligt hoppar framför ett fjärrtåg.

Tåget försöker bromsa men hinner inte få stopp förrän långt efter perrongen. Den unge mannen omkommer troligen omedelbart.

Storstockholms brandförsvare larmas, personal från Kungsholmens, Solnas och Johannes brandstationer skickas till platsen. Räddningsledaren begär under framkörningen trafikstopp på samtliga spår i området.

När de första enheterna anländer står ett lokaltåg inne vid ena perrongen. Passagerarna håller på att evakueras och perrongen är full av människor. Eftersom inget annat tåg syns till på stationen förutsätter insatspersonalen att det är lokaltåget som kört på mannen.

De börjar därför söka efter honom under det tåget. Efter en stund får brandmästaren kontakt med personal från lokaltåget som visar honom var den påkörda personen finns.

Det visar sig då att det är ett fjärrtåg på det andra spåret som är involverat i olyckan. Tåget hade inte kunnat stanna förrän efter stationen och är nu inte synligt på grund av skymmande kurva.

När brandmästaren ser den påkörda mannen konstaterar han att det inte finns något liv att rädda. Han meddelar därefter sin personal över radion att det inte är lokaltågets spår utan på perrongens andra spår som händelsen inträffat.

Han meddelar även att arbetsplatsjordning inte skall utföras. Insatsen ska i stället inriktas på att ta hand om den omkomnes kropp samt att samera spårområde och tåg.

På grund av ett stort antal passagerare på perrongen får personal från de olika insatsgrupperna inte visuell kontakt med varandra. Dessutom saknar två av brandmännen i en av grupperna bärbar radio.

Brandmännen i en av de två jordningsgrupperna uppfattade inte informationen utan förberedde arbetsplatsjordning på fel luftledning.

De fick hjälp av en brandman och tog fram spänningsprovsningsutrustningen och spänningsprovade luftledningen till det spår där lokaltåget stod. Men han startar inte utrustningen vilket gör att det inte blir någon indikation på att det finns ström i kontaktledningen.

Gruppen bedömde att strömmen var bruten och gick vidare till nästa steg i proceduren och skruvade fast jorddonet i rälsen. Därefter hjälptes de åt att hänga upp jorddonet på luftledningen.

Då uppstod genast en kraftig kortslutning mellan kontaktledningen och rälsen. Det bildades en kraftig ljusbåge och ett fräsande ljud. Jordningsutrustningen smälte och kontaktledningen brändes av till hälften. Lyckligtvis uppstod inga personskador men brandmännen utsattes vid olyckstillbudet för direkt livsfara.

Artikeln bygger på en rapport av Per Norén, Storstockholms Brandförsvare.

Brandinspektör är polis på halvtid

Per Ringqvist är brandinspektören som tillbringar halva arbetstiden hos polisen.

■ Per Ringqvist har jobbat vid räddningstjänsten i Gävle i många år. Han är utbildad brandinspektör och har lång erfarenhet av både släckande och förebyggande räddningstjänst.

Per Ringqvist

När brandutredarprogrammet inleddes 1995 var han en av de första som anmälde sig som procentanställd hos Räddningsverket.

Samarbetet med polisen fördjupades allt mera och sedan fem år tillbaka är Per deltidсанställd som olycksutredare

och brandexpert vid polisen.

Han jobbar halvtid för Polisen i Gävleborgs län, övrig tid fördelas på Gästrike räddningstjänst (35 procent) och MSB (15).

Samarbetet flyter utmärkt och alla de inblandade är mycket nöjda. Enligt Per Ringqvist är det största problemet hur han ska få tiden att räcka:

– Det finns hur mycket som helst att göra. Var och en av arbetsgivarna tycks tro att jag arbetar heltid enbart för deras organisation.

Intresset för liknande samarbeten är stort i hela landet. Längst har man kommit i Falun där räddningstjänsten Dalas Mitt redan 2003 inrättade en kombinerad tjänst som olycksutredare och brandexpert tillsammans med Dalapolisen.

ULF ERLANDSSON

Ulf Erlandsson, brandingenjör, medverkar under Erfarenheter med sammanfattningar av rapporter ur MSBs brand- och olycksutredarprogram. Han tar gärna emot synpunkter och tips.

KONTAKT

Ulf Erlandsson
tel 070-542 92 51

epost: ulf.erlandsson@msb.se

Läs mer på tjugofyra7.se

Vill du ha fler erfarenheter? De finns – på webben. Ulf Erlandsson levererar kontinuerligt nya erfarenheter på vår hemsida. Läs mer på: www.tjugofyra7.se

8

ERFARENHETER

...arbetsplatsjordning

1 Händelser där människor ligger fastklämda under ett tåg eller annat tungt fordon kan innebära mycket hög stress för räddningspersonalen och larm till sådana olyckor kan upplevas som mycket obehagliga. Den högre stressen kan påverka förmågan att tänka klart och handla förnuftigt.

2 Två av de brandmän som skulle utföra eventuell arbetsplatsjordning saknade radio. De hade därför svårt att uppfatta viktig information från brandmästaren.

3 Det fanns en vilja att skyn-da på räddningsarbetet för

att eventuellt rädda liv. Några ur personalen frångick därför standardrutinen. Viljan att agera snabbt övervann ett mer eftertänksamt och strategiskt förhållningssätt.

4 I Stockholmsområdet förekommer tre typer av spår-bunden trafik som matas av elektricitet via öppen strömkälla: SLs järnvägar och Trafikverkets Järnväg, båda med luftledning, samt tunnelbanan med en strömskena i marknivå vid sidan av spåret. Rutinerna för när räddningsfrånkoppling respektive arbetsplatsjordning ska utföras är olika beroende på om olyckan har drabbat tunnelbanan eller järnvägen. De olika arbetsmomenten skiljer sig också åt beroende på om olyckan gäller T-banan eller Trafikverkets ansvarsområde

5 Samma dag som händelsen inträffade hade personalen på Kungsholmen repe-

terat rutiner för arbete i T-banan. Det kan ha bidragit till att de blandade ihop de olika momenten.

6 Brandbefälens utbildning består av två dagars grundutbildning samt en endags repetitionsutbildning vart 3:e år. Gruppen har inte haft repetitionsutbildning tillräckligt ofta.

7 Räddningsarbete på järnväg innehåller riskfyllda arbetsmoment. Det är få larm av den här typen och personalen har liten erfarenhet, därför är det viktigt att ofta utbilda och öva. Det är viktigt att man inte bara övar handhavande av utrustning utan också övar hel insats med taktik, ordergivning, roller och nomenklatur.

8 Vid räddningsarbete på järnväg som innehåller riskfyllda arbetsmoment är det viktigt med tydliga beslut och ordergivning.

Regeringen avväpnar tillsynen

TILLSYN

■ Jag har under min relativt korta karriär inom ”räddningstjänstbranschen” haft möjligheten att jobba både statligt (SRV, MSB) och kommunalt. Således har jag under denna tid betraktat försvarsdepartementet lite snett underifrån. Ungefär som en hund som tittar upp mot sin husse... Det jag sett från denna vinkel imponerar inte.

Anledning till mitt missnöje bottnar i en tro på eller förhoppning om att den svenska staten sköts på ett effektivt och rationellt sätt och att det finns en strävan att hela tiden utveckla och förbättra samhällsbygget. Så naiv är jag.

Försvarsdepartementets handläggning av tre ärenden som jag haft viss insyn in ger dock motsatt intryck. Ängslighet, ineffektivitet och handlingsförlamning verkar snarare vara ord som kännetecknar de översta skikten av statsapparaten, eller i alla fall försvarsdepartementet. Det första ärendet som fått mig att landa i denna slutsats var frå-

gan om räddningschefens kompetens i Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund. Av okänd anledning valde förbundets direktion att tillsätta en polis som räddningschef. Då han saknade formell behörighet lät man honom för säkerhets skull gå kursen Räddningsledare A och därmed ansåg direktionen att kravet på kompetens, genom utbildning och erfarenhet, var tillgodosett.

Länsstyrelsen i Västra Götaland och dåvarande Räddningsverket var föga förvånade av en annan uppfattning och valde till slut att lyfta ärendet till regeringen för att få tillstånd en ändring av handlingsprogrammet.

Försvarsdepartementet gick förmodligen väldigt grundligt tillväga när de handlade ärendet eftersom det tog flera år innan ett beslut från regeringen fattades. När beslutet äntligen kom så sa det i princip ingenting och någon ändring i handlingsprogrammet vågade man sig inte på. ”Much about nothing” hade väl Shakespeare sagt.

Inte imponerad

”Kom igen FÖ, gör något, vad om helst, visa att ni lever, stånga mig, sparka mig, gör någonting!”

Björn Johansson, brandingenjör

Björn Johansson

I princip samma historia upprepade sig när Pajala kommun valde att lägga ned en deltidsgarvstation belägen i en av sina tätorter. Länsstyrelsen i Norrbotten tyckte först att detta var en mindre bra idé men när ärendet skulle skrivas under av dåvarande landshövding mjuknade man helt plötsligt (och oväntat) och nu accepterade den regionala tillsynsmyndigheten Pajalas lösning. Räddningsverket och sedermera MSB tog då upp den taprade stafettpippen och gjorde sin egen utredning och kom fram till att detta var så pass

allvarligt att en begäran om ändring i kommunens handlingsprogram var nödvändig och vände sig således än en gång till regeringen.

Försvarsdepartementet tog återigen god tid på sig att handlägga ärendet, något år eller så, innan ett nytt ”icke-beslut” meddelades från regeringen. Denna gång avstod man helt från att uttala sig i sak på grund av en teknikalitet eller formalitet som letats upp i ”proppen”. Vad skönt att detta avsnitt hittades. Annars hade vi ju riskerat fått ett beslut som faktiskt sa någonting om innebörden i begrepp som ”Likvärdigt skydd” och ”Tillfredsställande”. Begrepp som varit föremål för diskussion och allmän förvirring sedan de lanserades i LSO. Ett sådant förtydligande är det väl ingen som vill ha... eller?

En minskad detaljreglering/målstyrning kräver som regeringen själv påpekat i propositionen till LSO en väl fungerande statlig tillsyn. En tillsyn som regeringen genom sina beslut avväpnat och i prakti-

ken gjort betydelselös.

Det tredje ”ärendet” vars handläggning irriterar mig är försvarsdepartementets hantering av de regeringsuppdrag som MSB hanterat inom området ”förebyggande brand” de senaste åren. Själva uppdragen har jag inga synpunkter på, de kändes relevanta, utan det är försvarsdepartementets hantering av MSB:s svar som förbryllar. Det händer ju i princip ingenting. Varför skicka ut en rad uppdrag till en myndighet om det helt saknas förmåga att hantera det som kommer i retur? Obegripligt.

Enligt Ulrika Odén kommer alla svar på alla frågor i en framtida skrivelse, snart, eller kanske snart åtminstone, om den kommer... Dessa kommande skrivelser börjar mer och mer likna profetior av bibliskt snitt, vi hör om dem men de verkar aldrig bli verklighet. Kom igen FÖ, gör något, vad om helst, visa att ni lever, stånga mig, sparka mig, gör någonting!

BJÖRN JOHANSSON
Brandingenjör

Pajala-beslutet en byråkratisk härds smälta

TILLSYN

■ Jag är mycket bekymrad för den svenska räddningstjänstens fortsatta utveckling eller rent av avveckling. En rad av omorganiseringar, nedläggningar, rekryteringsproblem vid våra deltidsgarvstationer och med ständiga förmågediskussioner om vad brandmannayrket kräver och vad som ska utföras kröns nu av en dom som ställer mycket på sin spets och oroar mig djupt.

Grunden för vad en brandkår ska vara och hur den ska jobba finns att hämta i handlingsplanen för räddningstjänsten som i sin tur ska baseras på risker och hot i kommunen.

Ekonomiska skäl har i sak inget med hot och risk i det här avseendet att göra utan det handlar, eller har handlat om, medborgarnas liv och hälsa. Om det har vi tidigare varit eniga inom räddningstjänsten, åtminstone själva grundprinciperna.

Landets länsstyrelser övervakar att lagverken följs och att kommunens planer stämmer för en tillfredsställande räddningstjänst. Experterna finns vid den statliga myndigheten MSB.

I juni 2008 beslöt Pajala kommun att lägga ner deltidsgarvstationen i Korpilombolo och ersätta den med frivillighet. Man hymlade inte med att detta enbart skedde av ekonomiska motiv och att framtiden skulle kunna ställa högre krav.

En oenig länsstyrelse godtog förändringen. Föredragande, utredaren själv, anmälde avvikande mening. En avvikande mening som Brandmännens Riksförbund delar och som sedan MBSs experter höll med om och överklagade till Försvarsdepartementet.

Riskbilden, likhet, närhet och ett tillfredsställande skydd tillåter inte detta, var kort det som anfördes. Och vilka kan säga det bättre än den samlade expertisen på den myndighet

Sakfrågan oprövd
”Orättfärdigt och gränsande till absurt enligt min mening”

Peter Bergh

Peter Bergh

som i grunden är till för just detta?

Men 7 mars 2013, nästan fem år efter beslutet i Pajala kommun och under en tid det inte ens funnits den frivillighet man trodde sig kunna uppbåda, kom regeringens beslut som avslår MBSs överklagan. Det har inte funnits ”synnerliga skäl”. En helt administrativ, kanske rent av politisk tolkning av formalia man hittat för att ta sig ur ett inmålslat hörn.

I princip bryr man sig inte alls om skydd, säkerhet eller vad vi och MSB och inte mist

Korpilomboloborna vill pröva, utan här prövar man om MSB kan överklaga ett länsstyrelsebeslut. Orättfärdigt och gränsande till absurt enligt min mening och än värre om man betänker att det tagit nästan fem år att komma till den insikten.

Länsstyrelserna ansvarar oinskränkt för räddningstjänsten i sitt län kan vi konstatera efter detta beslut och har de tillräcklig kompetens och det mandat som krävs?

Är lagverken tillräckligt bra och speglar de den verklighet vi ser i Sverige idag?

Tar man tillräcklig hänsyn till vad expertmyndigheten MSB anser och spelar MSB egentligen den roll – eller numera någon roll – de flesta trodde för räddningstjänsten?

Är det rimligt med dessa handläggningstider och är det ett rimligt beslut?

Alla dessa frågor kan nu besvaras med nej anser jag. Tyvärr har jag några relaterade frågor som kan besvaras med

ja: Bör vi uppdatera lagverken, bör vi ge länsstyrelserna antingen resurser och/eller tydliggöra ansvaret ytterligare mellan organisationerna?

Sist men inte minst: Är jag och min organisation oroliga för vart denna byråkratiska härds smälta kan leda oss alla?

Ja, mycket oroliga och vilket parti vågar ta dessa frågor? Jag måste säga vågar, då det är oförklarligt att ingen gjort eller gör det på allvar i riksdagspolitiken. Vill man ha en acceptabel nivå och veta var den går eller släppa detta helt fritt i det lokala självstyrets namn där den ena kommunen står sig bra och den andra sämre.

Jag är övertygad om att de politiker som engagerar sig kommer att se att de har mycket att göra och det är viktigt. Det rör våra liv och vår säkerhet och möjlighet att låta hela Sverige leva – i ordens verkliga betydelse.

PETER BERGH
Förbundsordförande
Brandmännens Riksförbund

Ta vara på intresset, men vilken bild förmedlas?

BLÅLJUSPROGRAMMEN

■ SOS Sommar, 112 – på liv och död, Stockholm brinner – ständigt dyker det upp nya blåljusprogram i tv-tablåerna. Det är positivt att medborgarna är så fascinerade av det viktiga arbete som brandmän, poliser och ambulanspersonal utför i allmänhetens tjänst. Detta stora intresse är något som vi bör förvalta väl. Men, vilken bild förmedlar dokusåporna av räddningstjänsten? Vilken bild tycker vi att det är viktigt att förmedla?

Programmen lyfter fram larm och akuta situationer. Sirener, eldslågor och adrenalinpåslag gör sig ju bra i tv. TV-seriernas ensidiga betoning av det operativa arbetet bidrar inte till att utveckla räddningstjänsten i den riktning jag önskar. De dramatiska bilderna cementerar bilden av brandmännen som machohjältar, precis som de många brandmannakalendrarna med muskelpumpade brandmän gör.

Inslagen i programmen handlar om mindre än fem procent av räddningstjänstens dagliga arbete. Den största delen av tiden ägnas idag åt

Skrämmer bort

”Ytterst få kvinnor lär känna sig kallade om de får intrycket att de enda som platsar är superstarka män”

Kjell Wahlbeck, MSB

Kjell Wahlbeck

övning, förebyggande verksamhet och materielunderhåll. Det förebyggande arbetet på arbetsplatser och skolor sparar inte bara

mänskligt lidande utan också stora ekonomiska summor åt samhället.

Arbetet med att ställa om från reaktiva organisationer som endast rycker ut när något har hänt, till proaktiva organisationer som förebygger olyckor har pågått i många år. Det är ett arbete som måste fortsätta. Vi har länge verkat för ökad jämställdhet och mångfald och vill att många fler kvinnor ska söka sig till räddningstjänsten.

Ytterst få kvinnor lär känna sig kallade om de får intrycket att de enda som platsar är superstarka män.

Räddningstjänsten idag och i framtiden behöver framförallt personer med god analytisk förmåga. Det behövs personer som kan samarbeta, som drivs mindre av en längtan efter spänning och mer av en vilja att förhindra olyckor. Det behövs kvinnor och män från olika bakgrund och med varierande erfarenheter. Kvinnor

och män som kan tillföra de skilda kompetenser som behövs för en effektiv räddningstjänst.

Jag har under senare tid fått bekräftat att allt fler räddningstjänster tackar nej till att medverka i dessa program, då programmen anses förmedla en ensidig bild som motverkar den önskade utvecklingen inom räddningstjänsten. Min uppfattning är att så länge programmen enbart är inriktade

på larm och akutsituationer, gör de helt rätt som tackar nej. Jag vill se räddningstjänsten som en verksamhet där män och kvinnor med olika bakgrund arbetar tillsammans för att släcka bränder, och ett arbete där den huvudsakliga uppgiften framförallt är att förhindra olyckor.

KJELL WAHLBECK
Chef Avdelningen för utbildning, övning och beredskap, MSB

Vem bromsar brandvarnarföreskriften?

BRANDSKYDD

■ Det är nu två år sedan MSBs rapport om rimligt brandskydd i olika boendemiljöer kom in till Försvarsdepartementet. MSBs huvudförslag var att få rätt att ge ut en föreskrift om att alla bostäder ska ha minst en fungerande brandvarnare. MSB ville också ge ut en föreskrift om brandskydd i behovsprövade vård- och omsorgsboende. Det är många äldre som drabbas vid bostadsbränder.

MSBs rapport var svaret på ett regeringsuppdrag som verket fick efter den dystra Rinkebybranden där sex barn och en mamma omkom. En brand som inträffade sommaren 2009. För fyra år sedan...!

Ytterligare ett antal bränder med omkomna barn och ungdomar inträffade under samma period (Solna, Staffanstorps och Vaggeryd). Gemensamt för bränderna: det fanns inga fungerande brandvarnare!

Rapporten från MSB var mycket bra och ordentligt byggd på fakta. Och med flera konkreta förslag. **MEN INGENTING HAR HÄNT!** Under de två gångna åren har närmare 200 personer omkommit i bostadsbränder och cirka 1 500 personer har skadats.

Anledningen till att MSB inte fått igenom sitt förslag att ge ut föreskrifter är att Boverket plötsligt dök upp med kravet att det Boverket som ska ge ut dem. Nej, protesterade MSB – det är vi som har bäst möjlighet att reglera detta med stöd i La-

Barn i dödsbränder
Gemensamt för bränderna: det fanns inga fungerande brandvarnare!

Karsten Erichs

Karsten Erichs

gen om skydd mot olyckor. Det ska noteras att i den referensgrupp som följt MSBs arbete med rapporten fanns två kunniga medarbetare från Boverket. Men i ”sandlådan” kunde de två statliga myndigheterna inte komma överens. Detta enda man är

överens om är att man inte är överens och att regeringen nu får avgöra frågan.

Vid MSBs förebyggande konferens i april i Karlstad klargjorde ämnesrådet vid Försvarsdepartementet Ulrika Odén, tillika brandingenjör, att i höst ska det komma en skrivelse från departementet med en avsiktsförklaring. Ulrika Odén menade att frågan försenats genom att landet fått en ny försvarsminister och dessutom består regeringen av fyra olika partier.

Allvarligt talat: kan den här frågan verkligen vara en ”stridsfråga” inom regeringen? Vilket parti är det i så fall som inte vill rädda liv i samband med bostadsbränder?

Ja, vem är det egentligen

som bromsar i den här viktiga frågan för ett bättre brandskydd för alla boende i Sverige? Är det de ansvariga i de båda myndigheterna, är det tjänstemännen i Försvarsdepartementet, är det politiker i försvarsutskottet eller är det de stora bostadsorganisationerna SABO (allmännyttan), HSB, Riksbyggen och Fastighetsägarna?

Förhoppningen står nu till försvarsministern och försvarsutskottet – en brandvarnareföreskrift kommer att rädda många, många liv.

Kom igen – lös upp knuten och fatta beslut. **NU!**

KARSTEN ERICHS
Brandskyddsinformator
Malmö

65 000 skyddsrum värda 200 miljarder blir snart obrukbara

SKYDDSRUM

■ Det finns det ca 65 000 skyddsrum i Sverige som svenska skattebetalare investerat 200 miljarder i räknat på dagens penningvärde. Ansvaret för skyddsrummens underhåll ligger hos fastighetsägarna. Ska fastighetsägarna ta sitt underhållsansvar krävs fler skyddsrumsinsektioner. Idag utförs alldeles för få och därför förfaller vår skyddsrum som ska skydda Sveriges civilbefolkning

Även om krigsrisk är liten idag så vet vi inte vad som händer i framtiden. Att skydda vår civilbefolkning är en central uppgift i ett krisläge. Försvarsplaneringen har nu återupptagits och det är en naturlig fortsättning att frågorna om civilt försvar, inklusive frågor om

befolkningsskydd och därmed skyddsrum, behandlas i detta arbete. Skyddsrum är till för att skydda civilbefolkningens liv och är ett fysiskt skydd i krig och liknande händelser. De är konstruerade för att kunna skydda mot alla de stridsmedel som kan tänkas komma till användning. Skydd ges mot såväl stötvåg och splitter som gasbeläggning, biologiska stridsmedel, brand och joniserande strålning. För att skyddsrummen ska klara detta måste de underhållas. Kostnaderna för detta är små.

MSB har uppdraget att genom kontroller se till att beståndet av skyddsrum vårdas och underhålls så att skyddsförmågan bibehålls. Vi skulle önska att MSB avsatte tillräckligt med resurser för att se till att tillräckligt många inspektioner görs.

Fler inspektioner MSB skulle behöva öka antalet inspektioner av skyddsrum från dagens 900 till 3 000.

Kent Härstedt (s), Anders Hansson (m)

Anders Hansson Kent Härstedt

Det är fastighetsägaren som har ansvaret att förvalta och vårda. Men fastighetsägarens skyldighet att kontrollera sitt skyddsrum uppfylls i mindre än 1 procent av fallen. Genom hela systemet råder det brister

i underhåll, vilket försämrar eller omöjliggör skyddsrummets användning vid en eventuell kris.

Så vad gör kommunerna åt saken? Faktum är att kommunens kunskaper om skyddsrumslagen är låg, för att inte säga obefintlig. Det är här vi måste påbörja vårt arbete, genom att öka kunskapen hos beslutsfattarna kan de miljarder skattebetalarna redan investerad i skyddsrummen vara av nytta för framtidens Sverige. Insatser bör därför genomföras för att informera kommuner, fastighetsägare och andra inom fastighetssektorn om lagar och regler.

Idag genomförs ungefär 900 kontroller av skyddsrum om året vilket innebär att det sker en kontroll av ett skyddsrum en gång per 65 år. 65 år! Un-

der den tiden har minst tre generationer fastighetsförvaltare kommit att glömma allt de tidigare visste om skyddsrumshantering. För att upprätthålla denna kunskap och skyddsrummens skick skulle MSB behöva öka antalet inspektioner från dagens 900 till 3 000. Kostnaden för detta är liten räknat på det anslag MSB får från Riksdagen och jämfört med anslaget till Försvarmakten.

Om dessa enkla åtgärder vidtas så slipper vi det stora resursslöseri som bristande underhåll medför och våra skyddsrum kan användas vid en eventuell kris för att skydda civilbefolkningens liv.

KENT HÄRSTEDT

Riksdagsledamot Socialdemokraterna

ANDERS HANSSON

Riksdagsledamot Moderaterna

I akutläget räcker inte samverkan

KRISBEREDSKAP

■ En stor olycka i form av en samhällskatastrof kommer att drabba oss. Den kan vara i form av en naturkatastrof, en mänsklig oförmåga att handla, terrorism, mm. Detta kan vi utgå ifrån.

Riksrevisionen är i likhet med många medborgare mycket orolig för att regeringen inte operativt kan hantera stora tvärsektionella katastrofer/kriser som samtidigt drabbar många myndigheter, organisationer, näringsliv och människor.

Min erfarenhet är att många beslutfattare är dåliga på att snabbt och under tidspress samarbeta genom samverkan. En samhällskatastrof påverkar människor fysiskt och psykiskt. På alla nivåer uppstår svårigheter att krisleda, framförallt inledningsvis. Beslutsfattare upplever osäkerhet, tidspress och stress.

Jag menar att vi bör arbeta fram och vidta åtgärder som syftar till att reducera följderna i inledningsskedet av en

oväntad katastrof.

Jag vill framhålla tidsfaktorns stora och ibland helt avgörande betydelse för att minska död och mänskligt lidande. Det krävs, att statsmakternas prioriteringar snabbt respekteras i alla nivåer och att en nationell kraftsamling av mänskliga och materiella resurser ställs till förfogande.

Senfärdighet kommer inte att godtas av medborgarna. För att lyckas, tror jag, att de nuvarande ansvarsgränserna mellan de polisiära och militära uppgifterna måste förändras, så att man i praktiken kan göra samlade insatser.

Vi bör kraftsamla oss på samordnade snabba insatser. Vi bör ha en insatsstyrka med mycket hög beredskap och kvalitet. Den bör disponera ett antal helikoptrar, snabbgående mindre båtar, terrängfordon med mera. Om en liknande styrka satts in på Utöya juli 2011, så skulle troligen Breivik ha oskadliggjorts och många ungdomar skulle ha överlevt.

Enligt min uppfattning bör vi nordiska länder samordna, samverka och hjälpa varandra

Dubbelfel

Vår beredskap är god sade en gång vår dåvarande statsminister. Det var ett lika felaktigt påstående då som i dag.

Herman Westrup

vid katastrofer och nationella kriser.

En nationell operativ chef med en allsidig sammansatt stab under statsministerns strategiska ledning bör ha ett tidsbegränsat mandat att omedelbart nyttja landets resurser. Detta kan vi som bekant inte göra enligt nuvarande grundlagar.

En undantagslag kan ge handlingsmöjligheter. Erfarenheten visar, att en allsidig operativ ledning med hög kompetens och med mandat att samordna genom befäl (order) minskar risken för dubbelarbete.

En operativ ledning kräver människor med speciella kun-

Liksom Riksrevisionen är Herman Westrup mycket orolig för att regeringen inte operativt kan hantera en stor tvärsektionell katastrof eller kris.

skaper och förmågor. Den bör ha två stora uppgifter. Först att öva regioner. Sedan vid en samhällskatastrof verka på fältet och utnyttja samhällets resurser.

Den relativt blygsamma kostnaden för den ovan skisserade organisationen ska likasom kostnaderna för försvaret ses som en försäkringspremie.

Den svenska modellen för krishantering med tyngdpunkt på kommunerna är inte optimal i lägen som kan liknas vid

ett mellanting mellan fred och krig.

Vår beredskap är god sade en gång vår dåvarande statsminister. Det var ett lika felaktigt påstående då som i dag. Flera positiva förändringar har dock skett under senare tid till exempel inom Regeringskansliet och MSB. De är dock inte tillräckliga för att skydda vår befolkning.

HERMAN WESTRUP

F d försvarsattaché

Slagkraftiga styrkor minskar skadorna

EFFEKTIVARE INSATSER

■ Äntligen har MSB vaknat och insett att vi måste bli effektivare på att släcka bränder i byggnader.

Detta ska ske genom förbättrad utbildning och ökade krav på räddningstjänsternas förmåga att genomföra räddningsinsatser. Detta låter ju väldigt bra.

Man säger att det redan startats en översyn av kursplanerna i vidareutbildning för räddningsledare för att förbättra kunskaperna i byggnadsteknik, taktik och metodik.

Man kanske skulle börja med att se över SMO-utbildningen och dess inriktning samt räddningsledare A och B.

Jag hade förmånen att jobba på Rosersberg under SRV när SMO utbildningen började och tänkte att det här kommer och bli något revolutionerande och kanonbra för oss inom räddningstjänsten. Vi kommer att få ökad kunskap, kunnigare personal och förhoppningsvis också höjda löner tänkte jag. Även den nya trappan för vidareutbildning såg bra ut. Man tänkte att här kommer det att hända saker inom räddningstjänst Sverige som gör oss effektivare.

Med facit på hand inser jag att det inte alltid blir som man trott och hoppats här i livet.

När en skada inträffat gäller att fatta rätt beslut vilket kräver arbetslivserfarenhet – inte minst för en räddningsledare – och det är inget man får på skolbänken.

Det är här någonstans det har gått snett i utbildningstrappan. Med bra betyg kan man idag komma in på SMO-utbildningen direkt från en gymnasieutbildning utan någon arbetslivserfarenhet alls. Och innan bläcket har torkat på betyget från SMO-utbildningen har man gått räddningsledarutbildning utan någon erfarenhet för att sedan förväntas kunna leda en styrka. Det är inte att undra på att det går fel ibland.

Vad menar man med ökade krav på räddningstjänsternas förmåga att genomföra rädd-

Kostnadseffektivt? Antalet larm har ökat och uttryckandestyrkorna minskat, förebyggande ökat och egendomsskadorna ökat. Rätt satsat?

Bo "Fisse" Karlsson

ningsinsatser? Är det att utbilda/förebygga eller att ha slagkraftiga utryckningsstyrkor?

Är man slagkraftig i ett första skede tror jag skadorna kommer att minska. De med några år yrket vet att ju längre det tar innan man kan börjar bekämpa en skada, desto större blir kostnaden.

Många räddningschefer skyller ofta på att det är politikerna som har beslutat hur räddningstjänsten ska organiseras. Jag har suttit med på flera politiska möten som åhörare och hört hur våra chefer lägger orden i mun på politikerna. Jag vill påstå att det är våra räddningschefers inriktning som styr politikernas inriktning. Är jag duktig att spara pengar sitter jag säkert på min stol. Då är det lätt att förstå att man hellre satsar på förebyggande = inkomster, än att satsa på en effektiv utryckande organisation = kostnader.

Det är också skrämmande att höra räddningsledare säga att den här insatsen gick bra med tanke på de förutsättningar jag hade. Det kanske är på tiden att vi börjar bli ärliga mot kommuninvånarna som betalar våra löner och säger att de här gick åt helvete för att vi kom fram med för liten styrka initialt. Sen vet alla att yrkesstoltheten gör att vi bryter mot lagar och föreskrifter för att hjälpa kommuninvånarna.

Har man fattat ett beslut som inte följer lagar och avtal måste man som räddningsledare våga skriva en tillbudsrapport och skicka till Arbetsmiljöverket.

De senaste åren har diskussionen handlat om att man ska förebygga bort alla bränder. Det har de flesta räddnings-

tjänster verkligen tagit fasta på.

Jag har 28 år inom räddningstjänsten och under de åren har antalet larm ökat och uttryckandestyrkorna minskat, förebyggande ökat och egendomsskadorna ökat. Rätt satsat?

Många räddningschefer ser den utryckande sidan som en stor varböld som ska vara så liten som möjligt för att göra så liten skada som möjligt (hög kostnad).

Förebyggandeverksamheten betraktas däremot som något väldigt kostnadseffektivt. Den verksamheten har man ju rätt att ta betalt för och då är det lätt att övertala politikerna om att det är där pengarna ska satsas. Kostnadseffektivt?

De är kanske dags för MSB att titta på vårt grannland i väster där man från högre ort bestämt vilken utryckande organisation en kommun ska ha baserat på invånarantal och riskbild i kommun.

Men det känns som MSB och räddningschefer håller varandra om ryggen, ovilliga att stöta sig med någon kollega och vågar inte stå upp för den utryckande verksamheten. Det kan öka kostnaderna och då kan man ju få lämna sin chefplats.

BO "FISSE" KARLSSON
Mälardalens Brand & Räddningsförbund
Västerås

Välkommen att tycka till!

■ Alla är lika välkomna att delta i debatten. Det går bra att skriva under signatur, men vi behöver namn och adress för att vid behov kunna ta kontakt. Uppgifterna är skyddade och stannar inom redaktionen. Vi publicerar inte anonyma inlägg.

E-post: redaktionen@tjugofyra7.se
Postadress: Min Åsikt, Tjugofyra7, L 255, 651 81 Karlstad.
Manusstopp för nästa nr: 26 augusti

Nyutgivivet från MSB

➔ Rapporter, broschyrer, läromedel med mera från MSB. Där inget pris anges är publikationen gratis.

Transport av farligt gods

Boken informerar övergripande om de regler som rör transport av farligt gods på väg och järnväg. Ger en översikt av de allmänna bestämmelserna.
Best nr: MSB515 – mars 2013.
Pris: 30 kr.

Ledning och samverkan vid olyckor, kriser och andra händelser

MSB erbjuder stöd för att hantera olyckor och kriser, vilket beskrivs i denna publikation. Främst beskrivs det förberedande stöd som ges i dagsläget, men även MSBs roll vid inträffade händelser samt det stöd myndigheten kan ge vid hanteringen av dessa beskrivs också.
Best nr: MSB487 – mars 2013.

Vägledning – informationssäkerhet i upphandling

Vägledning med övergripande stöd för att genomföra upphandling av it-relaterade tjänster där aspekter på informationssäkerhet beaktas.
Best nr: MSB555 – april 2013.

Systematiskt arbete för äldres säkerhet

Metodhandbok tänkt som inspiration och vägledning i ett systematiskt säkerhetsarbete har uppdaterats. Boken ger fakta och ökade kunskaper om hur kommuner och landsting m fl kan arbeta systematiskt för att minska olyckor bland äldre. Finns att beställa från 17 juni.
Best nr: MSB551- juni 2013.

Försäljning av fyrverkerier

Hantera fyrverkerier innebär risker, även vid förvaring och försäljning. Handboken ger information om regler och säkerhet för de som säljer fyrverkerier.
Best nr: MSB519 – april 2013.

Ledningsprinciper för processsäkerhet

Vägledning med riktlinjer för att skapa balans mellan risker och nytta genom att uppmärksamma ledande befattningshavare på vikten av goda ledningsprinciper för processsäkerhet i högriskbranscher. Befattningshavarna rekommenderas ta del av de enkla åtgärder som föreslås och att svara på självutvärderingsfrågorna i dokumentet. Har sammanställts inom ramen för OECDs program för kemikalieolyckor.
Best nr: MSB528 – jan 2013.

Årsredovisning 2012
5 895 personer deltog i myndighetens utbildningar, 122

biståndsinsatser genomfördes i 39 länder, anslutning till Rakel ökade med tolv procent. Det är några av siffrorna i MSBs årsredovisning.
Best nr: MSB537 – feb 2013.

Rakelhandboken
Grundläggande information som kan behövas för att använda Rakelsystemet effektivt i olika situationer.
Best nr: MSB411 – aug 2012.

MSBs förstärkningsresurser

Broschyren redovisar de resurser MSB kan ställa till förfogande, vilket gäller skogsbrand, översvämning, oljeutsläpp och kemikalieolyckor.
Best nr: MSB544 – mars 2013.

Undvik att din mineralgödsel används i våldsamma brott

Broschyr med enkla råd om hantering och förvaring av mineralgödsel.
Best nr: MSB532 – feb 2013.

Koll på brand

Broschyr med tips och råd om brandsäkerhet i hemmet från kampanjen Aktiv mot brand.

Best nr: MSB480.

Engelsk version
Best nr: MSB522.

Finsk version
Best nr: MSB523.

Persisk version
Best nr: MSB524.

Arabisk version
Best nr: MSB523.

Bosnisk/serbisk/kroatisk version
Best nr: MSB525.

Somalisk version
Best nr: MSB526.

Så här beställer du

Ange beställningsnummer samt din adress.
Fax: 010-240 56 05.
E-post: publikationsservice@msb.se
Postadress: MSB publikationsservice, L 124, 651 81 Karlstad.
Det går också att beställa, alternativt ladda ner, via hemsidan, www.msb.se

Andra utgivare

➔ Aktuella böcker från andra utgivare. Kan inte beställas av MSB

Handbok i kriskommunikation

Ger en översiktlig bild av bestämmelser som styr kommunikationen, hur media arbetar, arbetet bakom kulisserna i en organisation. Boken ger handfasta råd och vänder sig främst till de som jobbar med kommunikation inom offentlig verksamhet. Författare är Stina Wessling, tidigare vid Polisen och MSB.
Best: www.sklkommentus.se
Pris: 225 kr.

Yngre i större städer mer negativa till jämställdhet

Äldre brandmän på mindre orter är mer positiva till jämställdhetsarbete än yngre i storstäderna.

Det visar en stor enkätundersökning som sju Karlstadsforskare har gjort.

■ Totalt sett tycker 60 procent av de 1176 personer som besvarade enkäten att dagens jämställdhetsarbete inom räddningstjänsten är i huvudsak positivt.

De manliga brandmän som har arbetat tillsammans med kvinnliga brandmannakollegor är betydligt mer positiva än de som aldrig jobbat med kvinnor. Båda delarna är glädjande, tycker genusforskarna.

Men den som tror att yngre skulle vara mer positiva än äldre har fel.

De som tar mest avstånd från jämställdhetsarbetet är yngre manliga heltidsanställda brandmän i större kommuner.

– Resultatet går emot vanliga föreställningar om att storstadsbor och yngre är föregångare, mindre traditionella, än de som bor på mindre orter, säger sociologen Liselotte Jakobsen, projektledare för ”Den genuskodade räddningstjänsten”.

En förklaring till att svaren

varierar tydligt över landet tror forskarna är att det är främst på de större orterna som det är söktryck på tjänsterna och där som de fysiska kraven görs extra höga.

– Där kan man upprätthålla de maskulina idealen, påpekar Liselotte Jakobsen.

Att yngre heltidsanställda män är mindre positiva kan bero på att det främst är de som riskerar att inte få jobb om kvinnor är med och konkurrerar om anställningar som anses vara vikta för män.

Och kanske är äldre manliga brandmän mer positiva för att fler kvinnor innebär ett större tryck på att införa nya verktyg och metoder som inte förutsätter enorma muskler.

Forskarna fascinerar av att brist på styrka används enbart som argument för att stänga kvinnor ute, inte för att förmå äldre brandmän att sluta jobba.

Ändå är det fler som i enkätsvaren håller med om påståendet att det är ett stort problem för brandmän att den fysiska förmågan avtar med åldern än de som instämmer i att det är ett problem att kvinnor generellt sett är fysiskt svagare än män.

Och hela 24 procent säger att

de själva ibland känner sig otillräckliga på grund av sin fysik.

– Alla vet ju om det här men låtsas inte om det, kommenterar Liselotte Jakobsen.

Frågorna engagerar räddningstjänstens folk, det märks på att så många har skrivit egna kommentarer.

– Som forskare har jag aldrig varit med om att få så många kommentarer på en enkät, säger Lars-Gunnar Engström.

Bland de negativa kommentarerna spåras en rädsla för att jämställdhetsarbetet försämrar verksamheten. ”Vakna! Vi är till för de som råkar illa ut inte för att kvinnor som ej är lämpliga ska kvoterar in för att

Lars-Gunnar Engström, Clary Krekula och Liselotte Jakobsen är tre av de genusforskare som håller ett öga på räddningstjänsten.

FOTO: ANNIKA N LINDQVIST

mångfald skall finnas” är ett exempel. Andra anser att satsningen på jämställdhet kostar pengar som kunde användas bättre på andra sätt.

Flera förespråkar en tydlig uppdelning mellan dem som utför operativt respektive förebyggande arbete.

Det skulle definitivt inte gagna jämställdheten, tycker forskarna.

– Då blir det garanterat männen som rycker ut och kvinnorna som förebygger, säger Liselotte Jakobsen.

ANNIKA N LINDQVIST

FAKTA

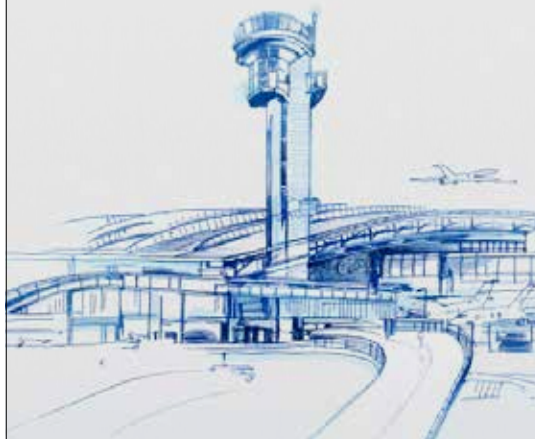
■ Enkätundersökningen är en del i forskningsprojektet Den genuskodade räddningstjänsten som bedrivs vid Karlstads universitet med stöd från MSB.

■ Enkäten skickades ut våren 2011 till både heltids- och deltidanställda brandmän, arbetsledning och brandingenjörer vid 25 slumpvis utvalda räddningstjänster.

■ Svarsfrekvensen var 49,5 procent och 5,5 procent av de svarande är kvinnor.

■ Rapporten Jämställdhet, mångfald och svenska räddningstjänster kan beställas från Karlstads universitet.

Hvis du tenker...

... når vi snakker om å utvikle Europas beste lufthavn, bør du bli en av oss.

Branningeniør

Et av Norges største utbyggingsprosjekter pågår på Oslo Lufthavn. Samtidig skal Norges hovedflyplass være i normal drift for våre reisende.

I Oslo Lufthavn AS finner du et bredt og fremtidsorientert fagmiljø. Til å jobbe med forebyggende brannvern søker vi en kompetent og motivert branningeniør.

Les mer på www.osl.no/jobb

Søknadsfrist: Snarest

Annonsera i Tjugofyra7

➔ Ska du rekrytera personal inom området samhällsskydd och beredskap? Då är Tjugofyra7 rätt tidning att annonsera i.

Nästa nummer: Nr 19 kommer ut 17 september.

Annonbeställning: förhandsbokning senast 29 augusti, färdigt manus senast 5 september.

Kontakt: ring eller e-posta redaktionen (se sid 2), i första hand Per Larsson.

FAKTA OM ANNONSERING

Pris: 20 kronor per spaltmillimeter.

Priset multiplicerar du fram enligt följande: antal spalter x höjd i millimeter x 20 kronor.

Spaltbredder: 1 spalt 42,2 mm; 2 spalter 88,4 mm; 3 spalter 134,6 mm; 4 spalter 180,8 mm; 5 spalter 227 mm. Max höjd är 292 mm.

**RÄDDNINGSTJÄNSTEN
ENKÖPING-HÅBO**

Vi utökar vår organisation och söker

Insatsledare

med inriktning tillsyns- och tillståndshandläggning

Sista ansökningsdag: 2013-08-15.

Läs mer om tjänsten på vår hemsida www.rtjeh.se

*Södra Älvsborgs
Räddningstjänstförbund,
SÄRF, svarar för räddningstjänst i kommunerna
Bollebygd, Borås, Mark,
Svenljunga, Tranemo och
Ulricehamn.*

Läs mer om tjänsterna på
www.serf.se

SÄRF söker

- Produktionschef

En utmaning för en duktig ledare med intresse för planering.

- Brandingenjör

Jobba brett och utveckla vår olycksförebyggande verksamhet.

- Brandingenjör

Var med och vidareutveckla vår förmåga vid operativa insatser.

Tjänsterna kan innehålla operativ funktion som räddningschef i beredskap.

Välkommen med din ansökan snarast, dock senast 2013-06-23

Räddningstjänsten Höga Kusten-Ådalen

söker

Brandingenjör

som brinner för ledningsfrågor och förebyggande arbete,
med möjlighet att åka utryckning.

www.hka.se

Räddningstjänsten Väst söker

- Brandingenjör/Kvalificerad handläggare
- Säkerhetsutvecklare/Riskingenjör
- Brandman till TSI (Teamet för särskilda insatser)

Läs mer under:
www.rvast.se/ledigatjanster

Välkommen med din ansökan
senast 28 juni!

Räddningstjänsten Väst är ett kommunalförbund vars uppgift är att verka för skydd mot oönskade händelser. Vi verkar inom ett brett område, allt från traditionell räddningstjänst som skadeavhjälpande resurs till förebyggande arbete i form av trygghetsskapande insatser i såväl skola som på arbetsplatser.

Räddningstjänsten Sala-Heby söker

Räddningschef

Sista ansökningsdag är den 18 augusti

Läs mer på www.sala.se/jobb och www.heby.se

Motala kommun söker

Brandinspektör/ brandmästare

Räddningstjänsten i Motala och Vadstena kommuner behöver förstärkning av en brandmästare med tillsynskompetens.

Mer information på motala.se/jobb

I Motala står människorna och möjligheterna i fokus. Här älskar vi vår vattenrika livsstil och drar nytta av den unika boendemiljön med stadsliv och natur i ett.

Räddningstjänst i förändring diskuteras

■ 17-18 september bjuder MSB tillsammans med Karlstads universitet och SKL in till ett seminarium om förändringar i räddningstjänsten.

Tonvikten ligger på jämställdhet, såväl internt i organisationen som gentemot medborgarna för att garantera att alla får likvärdig service.

Seminariet kommer att ta upp motståndet, det öppna och det dolda. Några av de forska-

re som länge följt räddningstjänsten presenterar också sina resultat.

Brandskydd i kläder testat av SP

■ MSB har med hjälp av SP i Borås gjort en studie av brand i kläder där olika material jämförts för att se om något skyddar bättre mot brand.

– Resultatet förvånade oss en del. Det visade sig att inget material är direkt bättre än något annat. Tiden mellan en utlöst detektor och att drabbas av en andra gradens brandskada är kort, 10-30 sekunder.

Testerna gjordes bland annat som underlag för eventuell framtida reglering av brandskydd i vårdboenden. Testerna spelades in och filmerna kan användas som information till vårdpersonal för att öka medvetenheten om hur snabbt det går när det börjar brinna.

Uppsatstävling för studenter

■ Vem skriver bästa uppsatsen inom samhällsskydd och beredskap?

Studenter på universitet och högskolor har åter chansen att medverka i uppsatstävling. Tre bidrag belönas, varav vinnaren får 10 000 kronor.

Uppsatstävlingen, som arrangeras av MSB, vill stimulera forskning inom området samhällsskydd och beredskap. Uppsatserna ska ha ambitionen att tillföra ny kunskap och nya infallsvinklar, vara lösningsorienterade och ha ett användarperspektiv.

15 september är sista dag för att nominera och skicka in uppsatser i årets tävling.

Vi skapar trygghet för de som bor, verkar och vistas i våra medlemskommuner.

Verksamheten ska bidra till en ökad riskmedvetenhet, minskad sårbarhet, färre olyckor och mindre skador i samhället. Vi är cirka 750 anställda.

Storstockholms
brandförsvär

söker

Civilingenjörer i risk- hantering/Brandingenjörer

Mer information finns på vår webbplats.
Vid frågor kontakta Fredrik Wikström
08-454 87 00.

www.storstockholm.brand.se

Brandkåren i Kalmar söker

Räddningslärare

Läs mer på www.kalmar.se/ledigajobb

Eskilstuna
kommun
Räddningstjänsten

Vi söker

Brandingenjör

Välkommen med din ansökan senast den 11 juni.
Mer information finns på vår webbplats: eskilstuna.se/ledigajobb.

Brandkåren Attunda söker ett stationsbefäl

Läs mer om tjänsten på
www.brandkaren-attunda.se eller
www.facebook.se/attunda

Läs tidningen på nätet – www.tjugofyra7.se

Banar Reza, Karin Hansson och Rana Ali är engagerade i MPower, ett arbete som ska resultera i tryggare och mindre utsatta tjejer.

FOTO: PER LARSSON

Stärker tjejer – minskar oro

STOCKHOLM

Förstår vi varann är det också enklare att förstå sig själv och samhället.

Unga tjejer utbildas för egen säkerhet och att verka för ett tryggare samhälle.

■ Det spelar ingen roll om du är från Danderyd eller Tensta, Pajala eller Höllviken, om du är ambassadörsdotter eller romsk tonåring. Snarare är det väsentligt att alla finns med. Att alla är vi, ingen är dom.

– Gruppdynamik, säger Karin Hansson, utbildningsansvarig i Mpower.

Stärkta tjejer kan verka för minskad social oro och utsatthet, bli ambassadörer för arbetet i sin närmiljö. Det är enkelt uttryckt målet med arbetet som drivs av Lottakåren och Fryshuset och finansieras av MSB.

Vi sitter i Lottakårens kanslilokaler på Lilla Nygatan i Stockholm. Informationsbrist råder inte. Banar Reza, pro-

jektledare, och Karin Hansson sprudlar av engagemang och idéer.

– Social oro är främsta orsaken till att vi fått pengar till arbetet, men även krisberedskap. Det här är den bästa utbildningen i att förstå både sig själv och samhället, säger Banar Reza.

Att förstå sammanhang, politiska processer, sätta sig in i roller och kunna röra sig i olika samhällsklasser är en del av utgångspunkterna.

– Vissa var oerhört destruktiva när de kom hit, hade svårt med beteendet i det sociala rummet. Vi fick ställa krav på att de skärpte sig, annars skulle de åka ut. Då undrade vi om vi tagit oss vatten över huvudet. Nu ser vi stora förändringar, en del tjejer har vuxit enormt, säger Karin Hansson.

Mpower (står för empowerment, egenmakt) startades förra året och vänder sig till tjejer i åldern 15-30 år. Genomgåen-

de tema är självskydd och den egna rollen i samhället, utbildningen sker i tre steg:

■ Stärka individen och förmåga till egen krishantering.

■ Förstå sin roll i samhället, rättigheter och skyldigheter, och vilken roll myndigheter har i vardag som kris.

■ Ledarskapsutbildning, öka delaktigheten i samhället förståelsen om hur man kan påverka trygghet och säkerhet.

Tre helgsammankomster är gemensamma. Men i den årlånga utbildningen ingår också delträffar där man fördjupar sig inom olika ämnen samt jobbar vidare med hemuppgifter, vars inriktning deltagarna väljer själva, och där deltagarna ska aktivera sig lokalt. Efter genomförd utbildning blir tjejerna diplomerade ambassadörer.

– De blir kunskapsbärare i hur man skapar trygghet i samhället. Dessa kunskaper ska de lära ut till andra, säger Banar Reza.

Aktiva i Lottakåren och Fryshuset har i stora drag ganska olika bakgrund, och därför blev integrationsperspektivet en naturlig del när kursen utvecklades. Rekrytering sker via organisationernas olika kanaler, twitter med mera.

– Det är kö till varje utbildning, vi har inga problem att få tag i tjejer.

USAs ambassad i Stockholm är nyfiken på arbetet. Swea i Sydafrika, ett nätverk för svensktalande kvinnor, har gett ett stipendium på 20 000 kronor till en av deltagarna. Och till justitiedepartementet har Banar Reza framt framfört att tjejerna kanske inte behöver Beatrice Ask, men Ask behöver dem.

– Vi kom överens om att träffas när vi har något konkret att prata om, säger Banar Reza och tillägger:

– Lika mycket som samhällsnytta är det här ett arbetsmarknadsprojekt. Och där man ar-

betar med säkerhet och kriser är det brist på kvinnor.

Ett skäl till att utbildningen kom till var att man såg ökad gängproblematik som behövdes brytas.

– Vi vill ha jämställdhet, men det för också med sig att den ökar även på den kriminella sidan. Bland tjejer i åldern 15-19 år hade vi en grupp som behövde vägledas från utanförskap och kriminalitet, säger Banar Reza.

Banar Reza har marknadsfört utbildningen hos räddningstjänster, pratat inför kommuners säkerhetschefer, alla universitet ska besökas. Målet är att föreläsa för 2 400 personer under de tre år projektet fått finansiering för.

■ **Vad är det som lockar tjejerna att delta?**

– En del har ett konkret säkerhetstänk, andra vill stärka sig själva bland annat genom utbyte med andra kulturer.

PER LARSSON